

Ο ματωμένος χειμώνας του 1944

στην Καλαμάτα

Ηλεκτρονική σελιδοποίηση Γιάννης Σακκάς
Εφημερίδα «Ελευθερία», Γεωργούλη 26 Καλαμάτα, 2721 0 21421

Στο εξώφυλλο η ανακοίνωση των Γερμανών για τις εκτελέσεις στην Παλιόχουνη
Στο οπισθόφυλλο η είσοδος των ταγματασφαλιτών του Βρεττάκου στην Καλαμάτα

ΗΛΙΑΣ Ε. ΜΠΙΤΣΑΝΗΣ

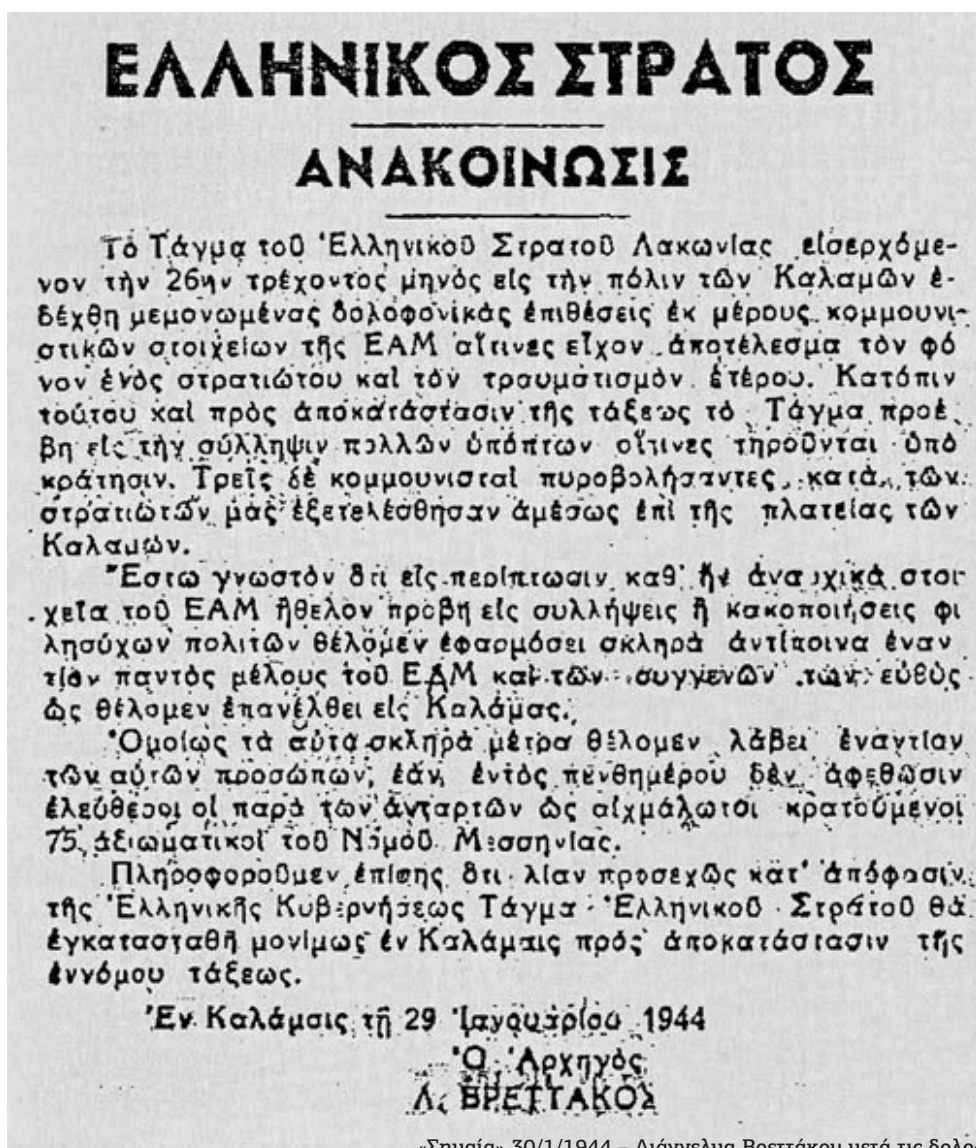
**Ο ματωμένος
χειμώνας του 1944
στην Καλαμάτα**

ΚΑΛΑΜΑΤΑ 2026

«Ματωμένος» ο χειμώνας του 1944, σημάδεύτηκε από εκκαθαριστικές επιχειρήσεις, σκληρές μάχες των ανταρτών με τους Γερμανούς, συλλήψεις και εκτελέσεις εκατοντάδων πατριωτών. Το κείμενο που ακολουθεί είναι μια μικρή συμβολή στην προσπάθεια να αναδειχθούν ο ηρωικός αγώνας του λαού μας και οι θυσίες του για τη λευτεριά της πατρίδας. Αλλά και το μέγεθος της προδοσίας εκείνων που συνεργάστηκαν με τους Γερμανούς και έστειλε

στο εκτελεστικό απόσπασμα αγωνιστές και πατριώτες. Στη Λακωνία αμέσως μετά τη συντριβή του ΕΣ στην Παλιόκωρα δημιουργείται το Τάγμα (Ασφαλείας) “Λεωνίδας” με επικεφαλής το Λεωνίδα Βρεττάκο (αδελφό του Τηλέμαχου) που εξοπλίζεται από τους Γερμανούς και οργανώνει διώξεις σε βάρος των αντιστασιακών που οδηγούν στην εκτέλεση 118 πατριωτών στο Μονοδέντρι με “συμβουλές” των ταγματασφαλιτών.

«Σημαία» 30/1/1944 – Διάγγελμα Βρεττάκου μετά τις δολοφονίες και τις συλλήψεις στη γερμανοκρατούμενη Καλαμάτα

ΠΥΡΠΟΛΟΥΝ ΤΟΝ ΑΛΜΥΡΟ

Με σκοπό την διάλυση του ΕΑΜ στην Καλαμάτα και του ΕΛΑΣ στον Ταΰγετο, οι Γερμανοί οργανώνουν την επιχείρηση “Κόσσυφος” με ισχυρές δυνάμεις (έφεραν τάγματα του 737 και 749 Συντάγματος Κυνηγών και εντάσσουν σε αυτό τους ταγματασφαλίτες του Βρεττάκου. Προετοιμάζουν την επιχείρηση στις 13 Ιανουαρίου 1944 όταν πυρπολούν τον Αλμυρό όπου βρίσκεται φυλάκιο του ΕΛΑΣ, προκειμένου να «καθαρίσουν» το πέρασμα της Μάνης. Φθάνουν πριν το χάραμα στον Αλμυρό και με το θόρυβο των μηχανών οι αντάρτες του φυλακίου απομακρύνονται, μένουν πίσω όμως ορισμένοι σε ένα συκόσπιτο. Οι Γερμανοί συγκεντρώνουν τους κατοίκους σε ένα σημείο προς το δρόμο (στο σημείο που είναι το βενζινάδικο και το ζαχαροπλαστείο) και σύμφωνα με ορισμένες μαρτυρίες εκτελούν τους 3 αντάρτες που συνέλαβαν στο συκόσπιτο, 6 κατοίκους του Αλμυρού και άλλους 4 Μανιάτες που βρέθηκαν εκεί. Στη συνέχεια πυρπολούν και καταστρέφουν το χωριό.

ΟΙ ΤΑΓΜΑΤΑΣΦΑΛΙΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑ

Οι ταγματασφαλίτες του Βρεττάκου συλλαμβάνουν και εκτελούν αντιστασιακούς κινούμενοι προς την Καλαμάτα από τη Μάνη, μπαίνουν στην πόλη σχηματίζοντας κλοιό με παράλληλη κίνηση προς το κέντρο από Ναυαρίνου και Λακωνικής, εκτελούν τους αδελφούς Μελιγκώνη στην πλατεία και συλλαμβάνουν με κατάλογο που τους παραδίνουν οι χαφιέδες των Γερμανών 142 άτομα (μέλη του ΕΑΜ ή συγγενείς στελεχών του ΚΚΕ και του ΕΛΑΣ). Παραδίνονται στους Γερμανούς, οδηγούνται στην Τρίπολη και εκτελούνται στην Παλαιόχουνη στις 24 Φεβρουαρίου 1944.

Την επιχείρηση περιγράφει κυνικά ο Βρεττάκος στην έκθεση που συνέταξε μεταπολεμικά: “Εξ Αρεοπόλεως η δύναμίς μας ηκολούθησε προκαθορισμένον σχέδιον πορείας επί της δυτικής πλευράς του Ταυγέτου με αντικειμενικόν σκοπόν την απελευθέρωσιν των Καλαμών η οποία εστέναζε υπό την αφόρτην τρομοκρατίαν

του ΕΛΑΣ και την ενδιάμεσον απελευθέρωσιν των χωρίων και την διάλυσιν των στρατοπέδων της φρίκης και του εγκλήματος. Εντός ελαχίστων ημερών ο αντικειμενικός σκοπός μας επετεύχθη.

Επραγματοποιήθη η απελευθέρωσις εκατοντάδος εθνικών αγωνιστών συνελήφθησαν πλείστοι αιχμάλωτοι ελασίται και οι οπαδοί της δολοφονικής ΟΠΛΑ και πλέον από 100 πολεμικά όπλα ενίσχυσαν την δύναμίν μας. Εκ των αιχμαλώτων όσοι, εκ προχείρου ανακρίσεως δεν βαρύνοντο με εγκλήματα, αφέθησαν ελεύθεροι. Μεταξύ των αιχμαλώτων δυστυχώς υπήρξαν και 2 μόνιμοι αξιωματικοί του Εφεδρικού ΕΛΑΣ οι οποίοι επαρκώς εδικαιολογήθησαν. Τέλος, εισήλθομεν εις την πόλιν των Καλαμών, όπου μας υπεδέχθησαν οι κάτοικοι εν εξάλλω ενθουσιασμό διά των παραθύρων των οικιών των και υπό την στενήν ως αντελήφθην παρακολούθησιν του ΚΚΕ. Οι ελασίται των Καλαμών διεσκορπίσθησαν ανά την πόλιν και έβαλον διά χειροβομβίδων και όπλων προς εκφοβισμόν μας. Η ΟΠΛΑ εκτύπησεν δολοφονικώς εντός κουρείου δύο νεαρούς στρατιώτας μας εκ των οποίων τον ένα εφόνευσεν, τον δε άλλον ετραυμάτισεν θανασίμως. Ευτυχώς όμως επέζησεν. Αυτά ήσαν και τα μοναδικά θύματα της όλης εκστρατείας μας. Εν αντιθέσει παρά τας δολοφονικάς των ενέδρας, διά προσχεδιασμένων ταχυτάτων ενεργειών μας η πόλις εξεκαθαρίσθη εντός της ημέρας και της νυκτός από τα δολοφονικά καθάρματα και 200 αιχμάλωτοι και πλέον των 10 νεκρών ελασιτών επλήρωσαν την αντίστασίν των. Αι Καλάμαι ανέπνευσαν πλέον ελεύθεροι και εκατοντάδες πολιτών εκλιπαρούσαν να μας ακολουθήσουν. Τούτο όμως ήτο αδύνατον. Είκοσι μόνον γενναία παιδιά παρέλαβον μαζί μου, ίνα αποτελέσουν τον πυρήνα του υπό δημιουργίαν Τάγματος του αιμνηστου Ταγματάρχου Στούπα Παναγιώτη, όστις απελευθερωθείς από την απηνή δίωξιν του ΕΛΑΣ εσχημάτισε μετ’ ολίγον κατά Μάρτιον 1944 το τάγμα Μελιγαλά. Η επιστροφή μας εις Σπάρτην ήτο πλέον η θριαμβευτική και διά νέου δρομολογίου, υπερπηδήσαντες τας κορυφογραμμάς του Ταυγέτου διώξαντες

και εκμηδενίσαντες πάσαν αντίστασιν του ΕΛΑΣ, επανήλθομεν κατά τας αρχάς (7-8 Φεβρουαρίου) εις την βάσιν μας. Η πλήρης εξάρθρωσις των βάσεων του ΕΛΑΣ είχεν επιτευχθή. Ο πανικός και ο φόβος διέλυσαν πλείστα τούτου συγκροτήματα. Το πθικόν του λαού ανεπερώθη και επίστευσεν πλέον ακραδάντως εις την τελικήν νίκην, κατά του αιμοβόρου Κομμουνιστικού συγκροτήματος”.

Ο Χρήστο Σωφρονάς περιγράφει το μπλόκο των ταγματσαφαιλιτών στην Καλαμάτα που οδήγησε στις εκτελέσεις:

«Στις 27 Γενάρη ημέρα Τετάρτη, σαν αστραπή διαδόθηκε ότι πλησιάζουν στην πόλη Τάγματα Ασφαλείας με αρχηγούς τον Βρεττάκο και τον Κατσαρέα από την Λακωνία. Με το άκουσμά της οι πολιτικές οργανώσεις φρόντιζαν να πάρουν τα απαραίτητα και δυνατά μέτρα. Από τις γιάφκες εξαφανίστηκε ό, τι αντιστασιακό υλικό υπήρχε και μεταφέρθηκε σε άλλα σπήτια, που δεν ήταν χρωματισμένα. Επίσης, οι γραφομηχανές και πολύγραφοι σε άλλες εφεδρικές κρύπτες. Τα στελέχη που δρούσαν παράνομα κρυμμένα σε σπήτια εγκαταστάθηκαν σε πιο ασφαλή και όταν ήταν δυνατόν έφυγαν από την πόλη. Όταν οι ταγματσαφαιλίτες έφθασαν στα Γιαννιτσάνικα, χωρίστηκαν σε δύο φάλαγγες, η μια ακολούθησε την οδό Αύρας που καταλήγει στην παραλία και η άλλη συνέχισε την οδό Λακωνικής και κατέληξε στο κέντρο της πόλης. Και οι δύο φάλαγγες κατά τη διαδρομή τους έκαναν τις πρώτες συλλήψεις πατριωτών. Αρκετούς τους έπιασαν – χωρίς να προλάβουν να ξεφύγουν – στον ύπνο. Μπαίνοντας στην πόλη ήρθαν σε επαφή με το στρατό κατοχής και με τα περίπολα άρχισαν να την χτενίζουν, αφού πρώτα φρόντισαν να πιάσουν τα πόστα στις εξόδους. Το πρωινό αυτό το προσωπικό της λέσχης – που δούλευα – δεν είχε ξυπνήσει πολύ νωρίς, γιατί το χαρτοπαίξιμο είχε τελειώσει κατά τα ξημερώματα (η λέσχη βρισκόταν στη Στοά Λόντου, απέναντι από το Rex). Ετσι, δεν είχαμε βγει έξω και δεν είχαμε μάθει τίποτα για την εισβολή. Όταν ανοίξαμε τα παράθυρα που έβλεπαν στον κεντρικό δρόμο Αριστομένων, διαπιστώσαμε ότι δεν κυκλοφορούσαν πολλοί

διαβάτες και τα καταστήματα που φαίνονταν ήταν κλειστά και τα παράθυρα των απέναντι σπιτιών το ίδιο. Βιαστικά κλείσαμε τα παράθυρα, εκτός από ένα που το αφήσαμε μισόκλειστο για να βλέπουμε την κίνηση, μαζευτήκαμε όλοι στο κωλ και προσπαθήσαμε να μαντέψουμε τι γίνεται. Όλο το προσωπικό ανήκε στην αντίσταση και ζούσαμε με το φόβο του απροόπτου. Δεν πέρασε πολύ ώρα και ακούσαμε φωνές και ποδοβολητά αλόγων που διαρκώς πλησίαζαν και γίνονταν εντονότερα. Για να δώσουμε διέξοδο στην αγωνία μας, εγώ και ένας άλλος από το προσωπικό πλησίασαμε με προσοχή το μισόκλειστο παράθυρο και χωρίς να φαινόμαστε απ’ έξω προσπαθούσαμε να δούμε. Σε λίγο πάνω στην άσφαλο του δρόμου φάνηκαν μουλάρια φορτωμένα με κιβώτια πυρομαχικών. Πίσω από αυτά, ακροβολισμένοι ταγματσαφαιλίτες σταματούσαν τους λιγοστούς διαβάτες, τους υποχρέωναν να κοιτάζουν τους τοίχους με τα χέρια ψηλά και στη συνέχεια τους έκαναν έρευνα. Οσους θεωρούσαν υπόπτους τους ξυλοκοπούσαν και τους συγκέντρωναν σε ορισμένο μέρος, ενώ στους άλλους έλεγαν να πάνε γρήγορα στα σπήτια τους. Μετά από αυτά που είδαμε και ακούσαμε, αφήσαμε το παρατήρητήριό μας, πήγαμε στο κωλ και τα περιγράψαμε στους άλλους [...]

[...] Ο ερχομός του Βρεττάκου και του Κατσαρέα είχε σαν σκοπό τις εκτεταμένες συλλήψεις των αγωνιστών, που τα ονόματά τους και τις διευθύνσεις τους, ασφαλώς θα τα είχαν πάρει από Καλαματιανούς πράκτορές τους. Με τις συλλήψεις αυτές σκόπευαν να εξαρθρώσουν τις πολιτικές οργανώσεις και να στερήσουν τον ΕΛΑΣ από πολύτιμες βάσεις εφοδιασμού και στρατολογίας, να σπείρουν το φόβο στους πολίτες, έτσι που να κάτσουν στα αυγά τους και να προετοιμάσουν τη δημιουργία των ντόπιων ταγμάτων ασφαλείας. Για την επιχείρηση αυτή αντιμετώπιζαν πρόβλημα μεγάλου χώρου για τη συγκέντρωση των συλλαμβανομένων. Κατάλληλος, λοιπόν χώρος θεωρήθηκε η λέσχη, είχε μεγάλες αίθουσες, που χωρούσαν εκατοντάδες ανθρώπους και ήταν σίγουρος αφού βρισκόταν στο κέντρο της πόλης και δυό τε-

Seite 24			Seite 25		
Datum und Uhrzeit	Angabe des Ortes, Wind, Wetter, Seegang, Beleuchtung, Sichtigkeit der Luft, Mondschein usw.	Vorkommnisse	Datum und Uhrzeit	Angabe des Ortes, Wind, Wetter, Seegang, Beleuchtung, Sichtigkeit der Luft, Mondschein usw.	Vorkommnisse
1.8. 1930	Oythion	4 englische Flugzeuge Kurs Nord. Tiefflug.	1.8. 1930	Kalamata	dieser Waffenübergabe festgehalten: a) Die Waffenübergabe erfolgt in Höhe von 30 Gewehren mit Munition. b) Sie erfolgt nur an besonders zuverlässige und ausgesuchte Polizeisoldaten. Der Präfekt von Messenien sowie der Offizier des Freikorps "Leonidas" bürgen für die Zuverlässigkeit. c) Die Bewaffnung gilt als Überantwortung bis zum Eintreffen der griech. Polizeitruppe.
1036	Kalamata	Fliegeralarm.	1.8. 1930	Kalamata	H.S. "Hy 535" nach Aegina ausgelaufen.
1115	Oythion	4 engl. Flugzeuge, tief, Kurs Spt.	1.8. 1930	Kalamata	H.S. "Kastellorizo" nach Peloponnes geht. Hauptkommandant Peloponnes lehnt Waffenübergabe an Präfekt ab.
1120	Kalamata	Luftgefahr beendet. Kein Angriff.	1.8. 1930	Kalamata	Sonst k. b. V.
1127	"	Erneute Luftgefahr.	1.8. 1930	Kalamata	K. b. V.
1140	"	Fliegeralarm.	1.8. 1930	Kalamata	H.S. "Fentendelfe IR 13" eingelaufen.
1219	"	Fliegeralarm beendet. Kein Angriff.	1.8. 1930	Kalamata	Sonst k. b. V.
1400	"	Besuch des Präfekten von Messenien bei Seekommandanten in Begleitung eines Offiziers des Freikorps "Leonidas". Wichtigste Punkte der Besprechung: 1) Der Präfekt von Messenien ist, nachdem er aus Kalamata nach Athen mit der Familie zurückgekehrt, am 31.1.44 nach Kalamata zurückgekehrt. Zu seinem persönlichen Schutz u. zur Einführung in die Verhältnisse, die Obersee-Truppen mit seinen Leuten gegen die SM und Kommunisten durchzuführen hat, sowie als Berater für den Chef der griech. Polizeitruppe, die in etwa 10 Tagen hier zu erwarten ist, ist ihm der oben angeführte Leutnant des griech. Freikorps beauftragt. 2) Dieses griech. Polizeikorps ist in Athen angekommen, dort von der 93. Abteilung u. gelangt in etwa 10 Tagen als Brigade des Präfekten und Polizeischers in ihre Einsatzräume Messenien, Kalamata. 3) Aufgrund der Tatsache, dass schon im Sommer für den SM-Präfekten die Anzahl von 50 Gewehren für besondere Fälle zur Ausübung seiner polizeilichen Exekutive bestimmt war, die deutsche Mannschaft abgestellt waren und aufgrund der Tatsache, dass III./999 noch 300 Gewehre von Verfügung hat, die an die Division abgeliefert werden sollen, erfolgt Anfrage bei 10 der Division. Es sowie in der Division, sollen die Frage von sich aus nicht entscheiden und sie dem Divisionskommandeur zur Entscheidung vorlegen. Danach erfolgt Antwort an Seekommandant Es werden noch einmal die Bedingungen	1.8. 1930	Kalamata	Griech. Motorsegler Pi.1986 ausgelaufen. Einm. Teil Batl. III./999 zur Ausrüstung u. Unternehmung bekannt geworden Kommandant lokale. Größere Anzahl Griechen festgenommen. Sonst k. b. V.

Το Γερμανικό Στρατιωτικό Αρχείο στο οποίο αναφέρεται ο εξοπλισμός της ομάδας αλιτών του Περρωτή από τους Γερμανούς - Από ανάρτηση του Dimitri Galon

τράγωνα πιο πάνω από τη γερμανική Κομματσατούρα. Κάτω στους δρόμους δεν ακουγόταν η οχλοβοή των διαβατών και το δυνατό «κράκα-κράκα» που έκαναν τα τακούνια των ξύλινων παπουτσιών που φορούσαν οι γυναίκες, ούτε τα παρακάλια των ζητιάνων που ζητούσαν βοήθεια. Ακούγονταν μόνον τα χτυπήματα που έκαναν οι ταγματσαφάιτες στις πόρτες των σπιτιών, συνοδευόμενα από φωνές και βλαστήμιες που καλούσαν τους ενοίκους να ανοίξουν. Κατά διαστήματα ακουγόταν ο κρότος που έκαναν οι παραβιασμένες πόρτες και οι απελπισμένες φωνές, που έκαναν τα γυναικόπαιδα των σπιτιών που τους έπαιρναν ξυλοκοπώντας με τους υποκόπανους, τους άντρες των οικογένειών τους. Από όλα τα σημεία της πόλης ακουγόταν οι πυροβολισμοί και ο θόρυβος των στρατιωτικών αυτοκινήτων που

σαν δαιμονισμένα έτρεχαν, κορνάροντας στους δρόμους. Το απόγευμα άρχισαν να φέρνουν στη λέσχη τους συλληφθέντες κατά μπουλούκια, που με τους υποκόπανους και κλωτσιές ανάγκαζαν να ανεβαίνουν τα σκαλιά [...] Οι κρατούμενοι ήταν διαφόρων ηλικιών από νεαρά παιδιά, μέχρι ηλικιωμένοι. Οι περισσότεροι δεν είχαν προφθάσει να πάρουν τα παλτά ή τα σακάκια τους και έτρεμαν από το χειμωνιάτικο κρύο, μερικοί μάλιστα ήταν ξυπόλυτοι ή φορούσαν ένα μόνο παπούτσι [...] Πριν από τα μεσάνυχτα η μεγάλη αίθουσα γέμισε ασφυκτικά, έτσι που οι κρατούμενοι στέκονταν όρθιοι, ο ένας κολλημένος με τον άλλον. Μετά τα μεσάνυχτα μπήκε στο κωλ ο Κατσαρέας συνοδευόμενος από τα πρωτοπαλλήκαρά του, πλησίασε την ανοιχτή πόρτα της μεγάλης αίθουσας και το πρόσωπό του φωτίστηκε από τη μεγάλη

«σοδειά». Στήριξε το αριστερό του χέρι – πιο ψηλά από το κεφάλι – στην κάσα της πόρτας, τέντωσε το κορμί του και έστριψε το μεγάλο μουστάκι. Επειτα κοίταξε τους κρατούμενους σαν απόλυτος εξουσιαστής και άρχισε ένα σφοδρό αντικομμουνιστικό λόγο, υμνώντας τους κατακτητές. Τελειώνοντας τους είπε ότι θα δώσουν λόγο των πράξεών τους και έδωσε εντολή να διπλασιαστούν οι σκοποί σε κάθε πόρτα. Ολόκληρη τη νύχτα αναστατωνόταν από τους πυροβολισμούς η πόλη και έμενε ξάγρυπνη. Το πρωί της επόμενης ημέρας με δεμένα τα χέρια, φόρτωσαν τους κρατούμενους σε γερμανικά αυτοκίνητα που ήταν παρκαρισμένα κατά μήκος του δρόμου. Ενώ οι ταγματασφαλίτες είχαν απομονώσει τους λιγοστούς διαβάτες από τα πεζοδρόμια. Με μεγάλη δυσκολία μερικές γυναίκες κατόρθωσαν να δώσουν στους δικούς τους μερικά ρούχα, ενώ κλαυθμός και οδυρμός γινόταν από τις γυναίκες και τα μικρά παιδιά που τους είχαν πάρει από τους δικούς τους. Όταν τα αυτοκίνητα γέμισαν, οι ταγματασφαλίτες σκέπασαν με μουσαμάδες τα πίσω μέρη των αυτοκινήτων. Πριν ξεκινήσουν οι ταγματασφαλίτες αξιωματικοί αντάλλαξαν θερμές χειραψίες με τους Γερμανούς και η φάλαγγα ξεκίνησε για την Τρίπολη, το μεγάλο σφαγείο. Σπάνια γύριζε κανείς από εκεί».

ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΔΟΥΣΑ

Στις 30 Ιανουαρίου 1944 ισχυρή δύναμη Γερμανών, μαζί με τους ταγματασφαλίτες του Βρεττάκου που μετακινούνται από την Καλαμάτα προς τη Σπάρτη, οργανώνουν εκκαθαριστική επιχείρηση στην περιοχή της Αλαγονίας με στόχο τις δυνάμεις του ΕΛΑΣ αλλά και την τρομοκρατία του πληθυσμού.

Οι δυνάμεις των κατακτητών και των συνεργατών τους οργανώνουν κλοϊό κινούμενες από διάφορες κατευθύνσεις προκειμένου να εγκλωβίσουν τους αντάρτες:

- Μια φάλαγγα Γερμανών κάνει την εμφάνισή της από τη θέση Μάνεση Μαλεβό, προερχόμενη από τη Μεγαλόπολη και κινούμενη προς τα χωριά της Αλαγονίας.

- Μια άλλη φάλαγγα εμφανίζεται από τη

θέση Λαγκάδα προερχόμενη από τη Σπάρτη με κατευθυνση τις Σιλιμποβες, σε δύο τμήματα. Το ένα ακολουθεί το δασικό δρόμο της Αλαγονίας και το άλλο από τη θέση Σταυρωτό Δεντρί ακολουθεί την κορυφογραμμή προς την Αγία Παρασκευή Αρτεμισίας.

- Ισχυρη δύναμη από την Καλαμάτα κινείται προς την Αρτεμισία από τον αμαξιτό δρόμο με μεταγωγικά, όλμους και πεδινό πυροβολικό και κάνει την εμφάνισή της στο Χλιονέρι.

Η τελευταία ομάδα κυκλώνει το Καρβέλι όπου βρίσκεται ένας λόχος του ΕΛΑΣ, ο μοναδικός στην περιοχή της Αλαγονίας εκείνη την περίοδο. Μετά από μάχη στη θέση Χλιονέρι οι αντάρτες απεγκλωβίζονται αλλά οι κατακτητές πυρπολούν δεκάδες σπίτια στο χωριό καθώς από αυτό εξορμούσαν αντάρτικες ομάδες προς την Καλαμάτα. Καίνε και ανατινάζουν σπίτια του Λαδά, την Αλαγονία και την Αρτεμισία (και το δημοτικό σχολείο όπου έμεναν οι αντάρτες). Δεν βρίσκουν αντάρτες και παίρνουν μαζί τους ομήρους κατοίκους των χωριών. Χρησιμοποιώντας τους ουσιαστικά για “ασπίδα” σε ενδεχόμενες επιθέσεις συνεχίζουν την πορεία τους προς τα χωριά της Λακωνίας. Στη θέση Ντελιζι κοντά στη Νέδουσα, αντάρτες επιτίθενται στη φάλαγγα των Γερμανών και τραυματίζουν μεταξύ των άλλων και αξιωματικό. Στην αντίρα της μάχης πολλοί όμηροι διαφεύγουν εκτός από 8 που δεν τα κατάφεραν. Ο αξιωματικός υποκύπτει αργότερα στα τραύματά του στο Μαλεβό. Σε εκείνο το σημείο οι Γερμανοί εκτελούν τους 7 από τους ομήρους. Η όγδοη ήταν έγκυος γυναίκα η Κρυστάλλω Αλεξανδροπούλου την οποία τη φυγάδευσε ένας ταγματασφαλίτης κρύβοντας τη με την κλαίνη του, στο Γεωργίτσι Λακωνίας και επιστρέφοντας στη Νέδουσα διηγήθηκε τι είχε συμβεί ώστε οι συγγενείς των θυμάτων να μαζέψουν και να θάψουν τους νεκρούς.

Από την Αλαγονία εκτελέστηκαν οι: Αλεξανδράκης Κωνσταντίνος του Ιωάννη ετών 43, Μαρκάκης Κωνσταντίνος του Παναγιώτη ετών 45, Καλαμποκίδης Αριστείδης εργάτης Δασαρχείου καταγωγή μάλλον από το Άργος ετών 17

Από τη Νέδουσα εκτελέστηκαν οι: Δημητράκοπουλος Θεόδωρος του Νικήτα ετών 34. Μπαλίκης Αθανάσιος του Νικολάου ετών 34, Πράττης Δημήτριος του Βασιλείου ετών 42, Πράττης Κωνσταντίνος του Παναγιώτη ετών 20.

ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ Ο ΠΕΡΡΩΤΗΣ

Ο Νομάρχης των Γερμανών Περρωτής φοβούμενος τις αντιδράσεις μετά την παγίδα που έστησε στους καλαματιανούς με την ομηρεία όταν διαβεβαίωνε ότι δεν θα τους πειράξουν οι Γερμανοί μέχρι να στηθε3ί το μπλόκο, αλλά και για να οργανώσει τάγμα ασφαλείας στην Καλαμάτα, εξαφανίζεται μετά τις συλλήψεις της 22ας Οκτωβρίου και φεύγει με γερμανική συνοδεία για την Αθήνα. Ο εφεδρικός ΕΛΑΣ μάλιστα οργάνωσε επιχείρηση σύλληψης του Περρωτή στις 2 Νοεμβρίου στα Χριστοφιλείκα στις 2 Νοεμβρίου 1943 σπίνοντας ενέδρα σε γερμανική φάλαγγα (στην οποία δεν ήταν τελικά ο Περρωτής).

Ο Περρωτής μετά την εκκαθαριστική επιχείρηση Βρεττάκου θεωρεί ότι θα είναι ασφαλής στην Καλαμάτα και επέστρεψε για να υλοποιήσει τα εγκληματικά του σχέδια. Μια εγγραφή σε γερμανικό ημερολόγιο πολέμου αποκαλύπτει τον τρόπο που οργάνωσε το αιματοκύλισμα της περιοχής. Όπως αναφέρεται σε αυτό:

“1.2.1944 Καλαμάτα, ώρα 16.00

Επίσκεψη του νομάρχη Μεσσηνίας στον Ναυτικό Διοικητή [σ.τ.μ. Πελοποννήσου], συνοδευόμενου από έναν αξιωματικό του ελεύθερου σώματος “Λεωνίδας”.

Τα κυριότερα σημεία της συζήτησης:

1) Ο νομάρχης Μεσσηνίας, ο οποίος έπρεπε να διαφύγει με την οικογένειά του από την Καλαμάτα για την Αθήνα, επέστρεψε και πάλι στην Καλαμάτα την 31.1.1944. Για την προσωπική του προστασία και για να έρθει σε επαφή με τις προκαταρκτικές εργασίες τις οποίες επιτέλεσε ο συνταγματάρχης Βρεττάκος με τους άνδρες του εναντίον του ΕΑΜ και των κομμουνιστών, καθώς και για τον ρόλο του ως εισηγητή για τον διοικητή του ελληνικού σώματος Αστυνομίας, το οποίο αναμένεται σε 10

περίπου ημέρες, του ανατέθηκε ως συνοδός ο προαναφερόμενος υπολοχαγός του ελεύθερου σώματος [Λεωνίδας].

2) Το ελληνικό αυτό σώμα Αστυνομίας συντάχθηκε στην Αθήνα, εκπαιδεύτηκε από τα SS εκεί και θα έρθει σε 10 ημέρες για να αναλάβει καθήκοντα εκτελεστικού οργάνου του νομάρχη και αστυνομικού διευθυντή στη Μεσσηνία και στην Καλαμάτα.

3) Λόγω του γεγονότος ότι ήδη από το καλοκαίρι [σ.τ.μ. του 1943] για τον νομάρχη και αστυνομικό διευθυντή διατέθηκαν 50 τουφέκια από τη Wehrmacht, για τις ανάγκες εξάσκησης του [σ.τ.μ. ελληνικού] αστυνομικού εκτελεστικού σώματος και λόγω του γεγονότος ότι ο λόχος III./999 διαθέτει πλεονάζοντα 300 τουφέκια, τα οποία πρόκειται να παραδοθούν στη μεραρχία, τέθηκε ερώτηση στο Ic της μεραρχίας για την παράδοσή τους στο αστυνομικό σώμα. Το Ic καθώς και το Is της μεραρχίας δεν θέλουν να αναλάβουν την ευθύνη απάντησης από μόνοι τους, αλλά να προωθήσουν την ερώτηση στον διοικητή της μεραρχίας.

Επικολούθησε απάντηση στον Ναυτικό Διοικητή.

Καθορίστηκαν οι συνθήκες παράδοσης των όπλων:

α) Η παράδοση των όπλων αριθμεί περίπου 50 τουφέκια με πυρομαχικά.

β) Τα όπλα θα παραδοθούν μόνο σε αξιόπιστους και επιλεγμένους στρατιώτες του αστυνομικού σώματος. Ο νομάρχης Μεσσηνίας καθώς και ο αξιωματικός του ελεύθερου σώματος “Λεωνίδας” εγγυώνται για την αξιοπιστία των επιλεχθέντων.

γ) Ο εξοπλισμός αποτελεί προσωρινή λύση μέχρι την άφιξη των ελληνικών αστυνομικών σωμάτων”.

Όπως αποκαλύπτεται, οι ταγματασφαλίτες που εμφανίζονται επίσημα στην Καλαμάτα στις 18 Φεβρουαρίου, έχουν εκπαιδευτεί στην Αθήνα από τα SS και έχουν δοθεί 50 τουφέκια για την εκπαίδευσή τους ήδη από το καλοκαίρι του 1943. Μέχρι να έρθουν οι Γερμανοί παραδίδονται άλλα 50 τουφέκια, τα οποία θα δοθούν σε «επιλεγμένους» γερμανοπροδότες με την εγ-

Fernschreibstelle		Geheim! 39	
[ ] [ ] 613 / 05650 Fernschreibstelle Leipzig Nr. 05651		Geheime Kommandosache!	
Angenommen Aufgenommen Datum: 6.2. 1945 Uhr: 13:15 durch: H. J. E. 117. Div.		1 Datum: 6.2. 1945 Uhr: 13:15 durch: H. J. E. 117. Div.	
++1215 EIN KR HKXU/FUE 05651		DRAF HKXU/FUE ++ DRAF HKXU/FUE ++	
Fernschreiben Posttelegramm: LXVIII.A.K. Exzerpt			
6.2.	AAAO	An	1.) Oberstl. Gr. X 05650 2.) 117. Inf. Div. 05651
KR Kennzahl für Beförderung beim Aufgeber von		++ 1315 ZWEI DIE HKXU/FUE +++ ++ 1315 ZWEI DIE HKXU/FUE +++	
Tagesmeldung: Telexbestell: a) Unternahmen "Ansel": b) c) d) e) f) Am 4.2. Verhaftungsbefehle in kommunist. Lokalen in Kalamata, durch The. III./Post. Inf. 991.999. Zahlreiche Griechen festgenommen.			
Markt an ... Unterschrift des Aufgebers Fernschreib-Anschluß des Aufgebers			

Η Ημερήσια Αναφορά του Γραφείου Επιχειρήσεων του LXVIII Σώματος Στρατού σύμφωνα με την οποία έγινε "στις 4 Φεβρουαρίου έφοδος σε κομμουνιστικά στέκια στην Καλαμάτα από τμήματα του III Τάγματος Πεζικού Φρουρίων. Συνελήφθησαν πολυάριθμοι Έλληνες" - Από το βιβλίο του Ν. Ζερβί

γύψη του Περωτή και του ταγμασφαλίτη υπολοχαγού που ακολουθούσε... κατά πόδας τον Περωτή. Ο εξοπλισμός των «εκλεκτών» του Περωτή θα είναι προσωρινός μέχρι να έρθουν από την Αθήνα οι ταγμασφαλίτες που είχαν εκπαιδευτεί από τα SS. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, ο Βρεττάκος αποκαλύπτει ότι ήδη έχει οργανώσει μια ομάδα ταγμασφαλιτών και για τον εξοπλισμό της εγγυάται ο Περωτής μαζί με τον ταγμασφαλίτη αξιωματικό του Βρεττάκου. Μεταξύ των «εκλεκτών» του Περωτή ήταν και ο Μαγγανάς που πρωταγωνιστεί στο μεγάλο μπλόκο: Στις 31 Ιανουαρίου επιστρέφει ο Περωτής από την Αθήνα, την 1η Φεβρουαρίου συναντιέται με τον Ναυτικό Διοικητή και παίρνει τα όπλα, τα δίνουμε μαζί με τον ταγμασφαλίτη υπολοχαγό του Βρεττάκου.

ΤΟ ΜΠΛΟΚΟ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ

Μόλις πήραν τα όπλα οι γερμανοπροδότες του Περωτή ξεχύθηκαν μαζί με τους Γερμανούς για να συλλάβουν πατριώτες. Στις 4 Φεβρουαρίου το απόγευμα μπλοκάρουν την περιοχή της πλατείας 23ης Μαρτίου και αρχίζουν συλλήψεις. Μπαίνουν στα μαγαζιά και στα καφενεία, συγκεντρώνουν κατά μήκος της μάντρα του ποταμιού από το «Πάνθεον» και κάτω εκατοντάδες πατριώτες που οδηγούνται στο σύνταγμα. Σύμφωνα με τη γερμανική αναφορά: «Στις 4 Φεβρουαρίου έφοδος σε κομμουνιστικά στέκια της Καλαμάτας από τμήματα του III/999 Τάγματος Πεζικού Φρουρίων. Συνελήφθησαν πολυάριθμοι Έλληνες». Την άλλη ημέρα το πρωί οργανώνουν το μεγάλο μπλόκο στην αγορά και «ζώνουν» αυτή την περιοχή που ονομάζουμε σήμερα «ιστορικό κέντρο». Ήταν Σάββατο και πήγαιναν οι καλαματιανοί προσπαθώντας να αγοράσουν κάτι, κατέβαιναν από τα χωριά για να πουλήσουν τα προϊόντα τους και να κάνουν αγορές με όσα μέσα διέθεταν. Γερμανοί και ταγμασφαλίτες πίστευαν ότι θα συλλάβουν μέλη του ΕΑΜ που έβρισκαν ευκαιρία να ανταλλάσουν μηνύματα κυκλοφορώντας ανάμεσα στον κόσμο, ενώ ταυτόχρονα το τρομοκρατικό μήνυμα θα έφτανε σε όλη τη Μεσσηνία.

«Σαρώνουν» την περιοχή και με την υπόδειξη των προδοτών συλλαμβάνουν εκατοντάδες άτομα τα οποία αρχικά κλείνουν στη Λαχαναγορά (στο ανακατασκευασμένο κτήριο της οποίας είναι σήμερα το Μουσείο). Οι συνεργάτες των Γερμανών κάνουν μια πρώτη επιλογή με πολιτικά και προσωπικά κριτήρια και παραδίνουν στους κατακτητές τους υπόλοιπους που οδηγούνται στο στρατόπεδο. Την άλλη ημέρα οι χαφιέδες με την παρουσία του Περωτή, κάνουν ένα δεύτερο «ξεκαθάρισμα» κρατώντας ως όμηρους μεγάλο αριθμό από τους συλληφθέντες. Το μπλόκο της αγοράς όπως έχει μείνει στην τοπική ιστορία, έχει ως πρώτο στόχο τη δημιουργία μιας «αποθήκης ψυχών» για εκτέλεση. Ανεξάρτητα με το αν ήταν ή όχι, οι συλληφθέντες παραδόθηκαν από τους προδότες στους Γερμανούς ως κομμουνιστές που ήταν και ο στόχος.

Η ΠΡΩΤΗ ΜΑΧΗ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΦΛΩΡΟ

Στις 5 Φεβρουαρίου 1944 δίνεται η μεγάλη μάχη του ΕΛΑΣ με τους Γερμανούς στον Άγιο Φλώρο που οδήγησε σε συντριβή των κατακτητών. Τις ημέρες εκείνες κοντά στο Κατσαρού βρίσκεται το 3ο Τάγμα του 9ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ με διοικητή το Ναπολέοντα Παπαγιαννόπουλο, πολιτικό καθοδηγητή το Νίκο Μπουρίκα, καπετάνιο το Δημήτρη Πυρπυρή, επιτελή τον Σπύρο Νικολακόπουλο και διοικητές λόχων το Νώντα Παπαδόπουλο και το Δημήτρη Παπαλεξόπουλο. Στο πλαίσιο της δράσης του τάγματος που επιτηρεί το δρόμο Καλαμάτα – Τρίπολη, αποφασίστηκε να στηθεί ενέδρα σε γερμανική φάλαγγα από αυτές που κινούνται συχνά – πυκνά σε αυτόν. Υπήρχαν πληροφορίες για πιθανή μετακίνηση μαζί με τους Γερμανούς και αξιωματικών που θα στελέχωναν τα Τάγματα Ασφαλείας στη Μεσσηνία καθώς έχει αρχίσει η προετοιμασία. Το ανάγλυφο του εδάφους στη διαδρομή μέσα στη Μεσσηνία ήταν απαγορευτικό για να στηθεί ενέδρα και οι Γερμανοί αρχικά κινούνταν πιστεύοντας ότι δεν μπορεί να κινδυνεύσουν από αντάρτες. Οι επιτελείς του 3ου Τάγματος αντιλαμβάνονται από τον τρόπο κίνησης αυτό το γεγονός και αποφασίζουν

να στήσουν ενέδρα στο καταλλήλοτερο για το σκοπό αυτό σημείο της διαδρομής, παίρνοντας πολλά ρίσκα καθώς η επιχείρηση ήταν ριψοκίνδυνη αφού δεν μπορούσαν να καλυφθούν: Σε ένα μικρό ύψωμα πάνω στη στροφή του δρόμου λίγο μακρύτερα από τα σπίτια του Αγίου Φλώρου προς την Τρίπολη.

Σύμφωνα με το επιτελικό σχέδιο την επίθεση θα έκανε ο λόχος με διοικητή τον Παπαλεξόπουλο. Ο λόχος με διοικητή τον Παπαδόπουλο χωρίζεται στα δύο και παίρνει θέση μακρύτερα δεξιά και αριστερά από τον λόχο επίθεσης προκειμένου να ελέγχει την κίνηση τόσο από την Καλαμάτα όσο και από την Αθήνα. Από την άλλη πλευρά του δρόμου και σε ένα λοφίσκο πάνω από τις πηγές του Παμίσιου, έπιασε θέση ένα άλλο τμήμα με επικεφαλής το Νικολακόπουλο, το οποίο θα χτυπούσε τους Γερμανούς αν επιχειρούσαν να διαφύγουν προς τον κάμπο. Μικρότερες δυνάμεις ήταν διασκορπισμένες στην περιοχή προκειμένου να συνδράμουν όπου χρειαστεί μετακινούμενες.

Ήταν ένα σχέδιο που καταστρώθηκε προσεκτικά από τους επιτελείς που ήταν οι περισσότεροι στρατιωτικοί, αξιοποιήθηκε η θέση αλλά και κάθε πρόσφορο μέσο. Είναι χαρακτηριστικός ο τρόπος με τον οποίο θα γινόταν η ειδοποίηση: Στο τάγμα υπάρχει και ένας αντάρτης, ο Δημήτρης Γκόνης (Ζέππος) που είχε υπηρετήσει στο Ναυτικό ως σηματορός. Αυτός έχει εκπαιδεύσει ομάδα ανταρτών στα σήματα. Κοντά στη Σκάλα υπήρχε ένας ανεμόμυλος με θέα προς την πεδιάδα και όλες τις πλευρές του δρόμου. Εκεί παίρνει θέση ο Γκόνης και περιμένει να φανεί η φάλαγγα. Ο σηματορός και οι αντάρτες παραμένουν στις θέσεις τους για 3-4 ημέρες και είναι αξιοπρόσεκτο το γεγονός ότι οι κάτοικοι του Αγίου Φλώρου προστατεύουν την ενέδρα και δεν φτάνει η πληροφορία στους Γερμανούς και τους χαφιέδες που είχαν στρατολογήσει στα χωριά. Όταν το απόγευμα στις 5 Φεβρουαρίου εμφανίζεται η φάλαγγα αυτοκινήτων που κινιόταν προς την Καλαμάτα, στέλνεται το μήνυμα από τον σηματορό στον ανεμόμυλο και δίνεται εντολή στις δυνάμεις των

ανταρτών να ετοιμαστούν για την επίθεση. Όταν μπαίνουν στην ενέδρα ο Παπαγιαννόπουλος δίνει το σύνθημα σύμφωνα με το σχέδιο και εκδηλώνεται η επίθεση. Οι Γερμανοί αιφνιδιάζονται και προσπαθούν να κρυφτούν πίσω από τα αυτοκίνητα αλλά βρίσκονται ανάμεσα σε διασταυρούμενα πυρά και την αποφασιστικότητα των επιτιθεμένων. Η Γερμανική φάλαγγα μέσα σε λίγη ώρα έχει κυριολεκτικά διαλυθεί. Για τον αριθμό των απωλειών έχουν γραφτεί διάφορες εκδοχές, κρατάμε όμως την απόρρητη αναφορά των Γερμανών την οποία δημοσίευσε ο Νίκος Ζερβής και αριθμητικά έχει το μικρότερο αριθμό νεκρών Γερμανών αλλά αποτυπώνει τη διάλυση του σχηματισμού: “10 νεκροί, 1 σοβαρά τραυματισμένος, 9 αγνοούμενοι” σε ένα τμήμα “δυνάμεις 20 ανδρών”, ενώ αναφέρει 10 νεκρούς αντάρτες. Από τις αναφορές αυτές προκύπτει ακόμη ότι στη μάχη “διασώθηκε ο Ναυτικός Διοικητής Πελοποννήσου από το Λόχο Επιτελείου”. Η Διοίκηση είχε έδρα την Καλαμάτα και διοικητής ήταν ο πλοίαρχος Χόρστ Γκέραχ. Από ΕΑΜικές πηγές δίνονται περισσότεροι νεκροί (μέχρι και 40), αλλά δεν αλλάζει την ουσία που είναι η πλήρης διάλυση της φάλαγγας. Ο ΕΛΑΣ είχε έναν νεκρό, το Γιάννη Χιώτη. Στα λάφυρα της μάχης περιλαμβάνονται 3 οπλοπολυβόλα, αυτόματα, φαρμακευτικό και ιατρικό υλικό, ιματισμός και άρβυλα. Από διάφορες πηγές αναφέρεται ότι στην κατοχή των Γερμανών βρέθηκε κατάλογος με 200 ονόματα πατριωτών που είχε καταρτισθεί από καταδότες προκειμένου να συλληφθούν και οι οποίοι ειδοποιήθηκαν για να κρυφτούν. Το 3ο Τάγμα του ΕΛΑΣ μετά τη μάχη συμπύσσεται και μετακινείται προς τα χωριά της Ιθώμης καθώς τα Κοντοβούνια αποτελούσαν “διάδρομο μετακίνησης” των αντάρτικων δυνάμεων αφού οι Γερμανοί δεν μπορούν να μπλοκάρουν ολόκληρη την περιοχή. Το ίδιο βράδυ φτάνουν στον Άγιο Φλώρο από την Καλαμάτα ισχυρές δυνάμεις Γερμανών. Τα μεσάνυχτα στήνουν ένα πυροβόλο σε ύψωμα στη βόρεια πλευρά του χωριού και αρχίζουν ανηλεή βομβαρδισμό στα υψώματα της περιοχής πιστεύοντας ότι ίσως κρύβονται εκεί οι αντάρτες

και στη συνέχεια βομβαρδίζουν τα χωριά Αγιο Φλώρο, Χριστοφιλέικα και Σκάλα. Ιδιαίτερη σφοδρότητα είχε ο βομβαρδισμός της Σκάλας που κρατά δύο ώρες. Μπαίνουν μέσα στα χωριά, λεπλατούν τρόφιμα και άλλα είδη και στη συνέχεια βάζουν φωτιά και τα καίνε. Στη Σκάλα εκτελούνται τέσσερις άντρες που δεν είχαν φύγει: Ο Χαρίλαος Δρακόπουλος 55 χρονών (που ήταν τυφλός), ο Περικλής Χόνδρος 75 χρονών, ο Δημήτρης Χριστόφιλος 75 χρονών και ο Ευγένιος Χριστόφιλος 72 χρονών. Οι δύο τελευταίοι είχαν έρθει από τα Χριστοφιλέικα όπου οι Γερμανοί σκότωσαν τη Βασιλική Αλειφέρη. Ταυτοχρόνως οι Γερμανοί ανακοινώνουν ως αντίποινα και τον «τυφεκισμό 100 κομμουνιστών».

ΕΝΕΔΡΑ ΣΤΗΝ ΚΑΖΑΡΜΑ

Το πρωί της 8ης Φεβρουαρίου 1944 δύναμη του ΕΛΑΣ με επικεφαλής τον λοχαγό Γιάννη Ζαργάνη και τον ανθυπολοχαγό Κώστα Μπασακίδη, στήνει ενέδρα σε γερμανική φάλαγγα 2 αυτοκινήτων με 15 άντρες στο καθένα, στις στροφές της Αλισουριάς στην Καζάρμα. Έχοντας πληροφορίες για την κίνηση της φάλαγγας οι αντάρτες, στήνουν ένα “ανάχωμα” στο δρόμο. Οι δυνάμεις τους έχουν πάρει θέση βρίσκονται Γούπατα (Τσουγκράνι) και στα Σονταμάκια ανοίγουν πυρ και βάλουν κατά των Γερμανών. Οι Γερμανοί για δεύτερη φορά μέσα σε λίγες ημέρες αιφνιδιάζονται και έχουν βαρύτατες απώλειες. Ο επίσημος απολογισμός στην απόρρητη αναφορά των Γερμανών αναφέρει ότι υπήρχαν 6 Γερμανοί νεκροί, 2 Ιταλοί αγνοούμενοι, 2 βαριά και 1 ελαφρά τραυματίες. Διαφορετικά στοιχεία καταγράφουν άλλες αναφορές αλλά και ο αντιστασιακός Τύπος που γράφει για 11 νεκρούς, 17 αιχμαλώτους και στρατιωτικά λάφυρα. Η γερμανική δύναμη ανήκε στη Ναυτική Διοίκηση Πελοποννήσου (όπως και στον Αγιο Φλώρο) και ο διοικητής της Χόρστ Γκέρλικ (που διασώθηκε στην προηγούμενη ενέδρα) διατάζει να κατασταφούν τα γύρω χωριά. Γερμανική δύναμη από το III/999 Τάγμα Πεζικού Φρουριών και Τμήμα Ταχείας Επέμβασης Heinrich καίνε τα χωριά Γκρούστεσι (Χαραυγή),

Καζάρμα και Δουβρέικα των οποίων οι κάτοικοι τα έχουν εγκαταλείψει για να αποφύγουν τις συλλήψεις. Οι Γερμανοί λεπλατούν τα σπίτια και μετά βάζουν φωτιά και καίνε σπίτια, αποθήκες, μαντριά, ζώα. Σύμφωνα με κάποιες μαρτυρίες από την περιοχή, στο παλιό γεφύρι τουφεκίζουν Φιλιατρινούς που είχαν συλλάβει. Ταυτόχρονα διατάζουν εκτέλεση και άλλων ομήρων που κρατούνταν στο Στρατόπεδο, πέραν των 100 που είχαν διατάξει μετά τη μάχη στον Αγιο Φλώρο.

ΟΙ ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Τη νύχτα της 8ης Φεβρουαρίου εκδηλώνεται σε όλο της το μέγεθος η ναζιστική κτηνωδία: Οι Γερμανοί βάζουν μπροστά τις μηχανές των καμιονιών στο στρατόπεδο που είχαν εγκατασταθεί για να μην γίνει αντιληπτό στην γύρω περιοχή το έγκλημα την ώρα της τέλεσής του, και εκτελούν τους συλληφθέντες στο μπλόκο της αγοράς. Στοιβάζουν τις σωρούς των νεκρών στα καμιόνια και μέσω της Λακωνικής και Φαρών κατευθύνονται στη Δυτική Παραλία (στα παλιά σφαγεία) και τις κατακτών στην άμμο. Την άλλη μέρα το πρωί γείτονες και συγγενείς βλέπουν τα αίματα μέχρι τη Φαρών και αναστατώνονται. Οι Γερμανοί ανακοινώνουν εκτελέσεις και ο Φρούραρχος ζητεί “και πάλιν από τους κατοίκους της Μεσσηνίας να καταγγείλουν ονομαστικώς εις τας Γερμανικάς υπηρεσίας τους γνωστούς εις αυτάς κομμουνιστάς εγκληματίας δια να τιμωρούνται οι πραγματικοί ένοχοι δια τοιαύτα και αναίσχυντα εγκλήματα”. Ο Νομάρχης Περωτής, ο δικαιολογεί τις εκτελέσεις και τις καταστροφές των χωριών καθώς ανακοινώνει ότι “ο Γερμανικός ευρέθη πναγκασμένος να λάβη μέτρα καταστρεπτικά δι’ ολόκληρους περιφερείας”.

Και διαπιστώνει ότι “είναι παρήγορον ότι η κοινή γνώμη ολοκλήρου της πόλεως ετάχθη εναντίον των κομμουνιστικών στοιχείων” προειδοποιώντας ότι “θα ευρεθώ εις την ανάγκην να λάβω σκληρά μέτρα εναντίον όλων εκείνων οίτινες μετά παρέλευσιν τριών ημερών από σήμερον θα εξακολουθήσωσι να δρώσιν εγκληματικώς ή συμμετέχουσιν εις εγκληματικές

συμμορίας”. Οι συγγενείς αναζητούν τους ανθρώπους τους αλλά δεν γνωρίζουν που βρίσκονται. Μέχρι που στα τέλη Μαΐου του 1945, τα σκυλιά ξεθάβουν τα λείψανα και έτρεξαν να αναγνωρίσουν τους δικούς τους ανθρώπους.

Τα οστά μεταφέρονται από τον ομαδικό τάφο στο νεκροταφείο Καλαμάτας μετά από 7 χρόνια, και κατασκευάζεται μνημείο πάνω στο οποίο είναι γραμμένα τα ονόματα 148 εκτελεσμένων, παραμένει άγνωστος ο πραγματικός αριθμός των εκτελεσμένων. Ενώ πριν λίγα χρόνια και κάτω από πιέσεις τοποθετείται μνημείο στο στρατόπεδο και στο σημείο που έγιναν οι εκτελέσεις, στο οποίο αναγράφεται μεγαλύτερος αριθμός. Κάποια από τα ονόματα όμως που αναφέρονται εκεί είναι πατριωτών που εκτελέστηκαν είτε σε άλλα σημεία, είτε στο στρατόπεδο αλλά σε διαφορετικές ημερομηνίες. Ο πραγματικός αριθμός των νεκρών όμως παραμένει άγνωστος.

Με την επιφύλαξη για την διασταύρωση ορισμένων από τα ονόματα που αναφέρονται, στον κατάλογο των εκτελεσμένων είναι οι: Αθανασόπουλος Παναγιώτης, Αλούπης Παναγιώτης, Ακλανασέας Σταύρος, Αναγνωστόπουλος Γεώργιος, Αναστασόπουλος Ιωάννης, Ανδρεάκος Χρήστος, Αντωνόπουλος Δημήτριος, Αριστομένης Πέτρος, Αργυράκης Αθανάσιος, Ασημακόπουλος Διονύσιος, Βαξεβάνογλου Παντελής, Βαρσεδάκος Δημήτριος, Βένετος Γεώργιος, Βρυώνης Παναγιώτης, Γαζόπουλος Πέτρος, Γαλανάκης Δημήτριος, Γεωργάκης Αθανάσιος, Γεωργόπουλος Χρήστος, Γιατράς Πέτρος, Γιλόπουλος Βασίλειος, Γκάϊαν Μαλιβιάν, Γκλεζάκος Γρηγόριος, Γκλεζάκος Στυλιανός, Γκραικονάς Κανελιώτης, Δημητριάδης Γεώργιος, Δημητρόπουλος Κωνσταντίνος, Διακουμέας Διονύσιος, Διακουμογιαννόπουλος Παναγιώτης, Διακουμογιαννόπουλος Αναστάσιος, Διακουμογιαννόπουλος Παναγιώτης, Διαμαντάκος Παναγιώτης, Δικαιουλάκος Πέτρος, Δουραγός Γεώργιος, Δουράλας Γεώργιος, Δουράλας Κωνσταντίνος, Δρούγας Γεώργιος, Δρούτσας Παναγιώτης, Ζάννος Ευάγγελος, Ζάτρας Π., Ζαχαράκης Νικόλαος, Ζευγίτης Ελευθέριος, Ηλιό-

«Τα Νέα-Θάρρος-Σπμαία» 16/2/1944 - «Βιομηχανία» ανακοινώσεων σωματείων κατά των... αναρχικών

πουλος Νικόλαος, Θαρουνιάτης Αντώνιος, Θεοδωρόπουλος Παναγιώτης, Κάβετας Αναστάσιος, Καζαρέας Σταύρος, Καλαμάτας Γεώργιος, Καλαμόπουλος Μιχαήλ, Καλλιάνης Παναγιώτης, Κάλολης Παναγιώτης, Καπόγιαννης Γεώργιος, Καραβιάς Κωνσταντίνος, Καραλής Παναγιώτης, Καραμάλης Ευστράτιος, Καραμάλης Παναγιώτης, Καραμπάγιας Κωνσταντίνος, Καραμπάλας Δημήτριος, Καραμπάτας Σωτήριος, Καραμπέλας Δημήτριος, Καραζώνης Λεονάρδος, Καρδαράς Δημήτριος, Κασκάνης Δημήτριος, Καστοράκης Παναγιώτης, Κατσαρέας Σταύρος, Κατσιμπάλας Δημήτριος, Κουτούβελας Κυριάκος, Καψούρος Απόστολος, Κελέσης Νικόλαος, Κλαμπατσεάς Σταύρος, Κοκκινογούλης Σταύρος, Κολέτσος Βασίλειος, Κόλλιας Κωνσταντίνος, Κομματάς Γεώργιος, Κονταρίνης Δημήτριος, Κοτταράκος Παναγιώτης, Κούδας Βασίλειος, Κουκής Μιχαήλ, Κουμντάκος Νικόλαος, Κουντζής Γεώργιος, Κουράκης Σπύρος, Κουράκος Ιωάννης, Κουραμπάς Παναγιώτης, Κουρουνιώτης Πανάγος, Κουτίβας Νικόλαος, Κουτούβελας Κυριάκος, Κουτούβελας Νικόλαος, Κούτσος Γεώργιος, Κουτσόβελος Κωνσταντίνος, Κουτσουμπός Νικόλαος, Κρυφός Παναγιώτης, Κυριακόπουλος Αντώνιος, Κυριακόπουλος Ιωάννης, Κωλέτσος

ΔΙΕΥΞ

Γραφείο: Πλατεία Μουρούζιου
Γενησιόπουλου - Στε 6ου

**ΤΗΝ ΔΙΟΙΚΗΣΙΝ ΤΟΥ ΕΝΤΑΥΘΑ
ΤΑΓΜΑΤΟΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ ΑΝΕΛΑΒΕΝ Ο ΤΑΓΜΑΡΧΗΣ
ΤΟΥ ΠΕΖΙΚΟΥ κ. ΔΗΜΗΤΡ. ΑΛΕΞΟΠΟΥΛΟΣ**

ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΤΥΠΟΝ

Ἀπό τῆς γῆς ἀνέλαβε τὰ καθήκοντά του ὁ Διοικητὴς τοῦ Τάγματος Ἀσφαλείας Μεσοηίας Ταγματάρχης κ. Δ. Ἀλεξόπουλος. Ἐπ' ἐκείνῃ ὁ νέος Διοικητὴς τοῦ Τάγματος προέβη εἰς τὰς κάτωθι δηλώσεις πρὸς τοὺς ἀντιπροσώπους τοῦ Τύπου:

«Ἀναλαμβάνω τὴν Διοίκησιν τοῦ Τάγματος διαπνεόμενος ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν παγιώσεως τῆς τάξεως καὶ ἀσφαλείας ἐν τῷ Μομφ. Διαπνεόμεμαι ἐπίσης ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν ὅπως ἀποδοθῇ δικαιοσύνη εἰς πάντας ὅσους παρεσῆραν ἀπὸ τὴν γνωστὴν ὀργάνωσιν. Ἐν τῷ πνεύματι τῶν πρὸ ἡμερῶν γενομένων ἀπὸ τοῦ κ. Μομάρχου διὰ τοῦ τύπου ἀνοικειώσεων ὑπόσχομαι ὅτι θὰ ἐξετάσω εὐμενῶς καὶ ἐπὶ πνεύμα ἄκρας ἐπιεικειᾶς τῆ περίπτωσησιν παντὸς εἰλικρινῶς μετανοοῦντος καὶ ἐπιθυμούντος νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ εἰρηνικὰ τοῦ ἔργου. Τοῦτο ὅμως δὲν δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ διὰ τοὺς ἐστυραμένους μὲ ἐγκλήματα οἱ ὅποιοι ἄποσῆσαν ἢ δά δάσαν λόγον τῶν πράξεων των.

Κατὰ συνέπειαν καλῶ, ἐφ' ὅσον ὑπάρχει καιρὸς, πάντας τοὺς ἄποσῆσαν ἀναμιχθέντας καὶ δράσαντας ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Ε.Α.Μ., ὅπως προσέλθουν καὶ δηλώσουν ὅτι τοῦ λοιποῦ θὰ ζήσουν ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς νομιμότητος, ἔχοντες ὅπ' ὄψει ὅτι δὲν ἀγωνίζομεθα διὰ νὰ ἀφανίσωμεν τὸν Ἑλληνοῖκόν, ἀλλὰ διὰ νὰ σώσωμεν τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν ἀπὸ τὴν καταστροφὴν καὶ γαληνεύσωμεν τὸν τόπον».

ΟΥΔΕΠΟΤΕ ΘΑ ΠΑΡΑΔΩΘΗ

«Τα Νέα-Θάρος-Σημαία» 19/2/1944 - Ανακοίνωση ἰδρυστος ταγμάτων ασφαλείας στὴν Καλαμάτα

Βασίλειου, Κωνσταντόπουλος Λάμπρος, Κωτσαρίδας Δημήτριος, Κωτσαρίδας Παναγιώτης, Λαμπρινόπουλος Απόστολος, Λεβίδης Ευστάθιος, Λίβας Ιωάννης, Λύγουρης Κωνσταντίνος, Λυμπερόπουλος Παναγιώτης, Μαλάσης Πέτρος, Μαρῶλης Προκόπης, Μανωλόπουλος Γεώργιος, Μανωλούδης Παναγιώτης, Μαξιλάρας Ιωάννης, Μαρκόπουλος Αναστάσιος, Μενετζίκος Παναγιώτης, Μεταξάς Δημήτριος, Μπλίσης Παναγιώτης, Μπτρογιαννόπουλος Αθανάσιος, Μιναρετζής Νικόλαος, Μπαζάνης Αναστάσιος, Μπαθρέλος Θεόδωρος, Μπαθρέλος Νικόλαος, Μπάνος Ευάγγελος, Μπενέτος Βασίλειος, Μποσίνης Κωνσταντίνος, Μπούνας Παναγιώτης, Μπουρινόπουλος Απόστολος, Μυλωνόπουλος Γεώργιος, Νικολάου Γεώργιος, Ξιάρχος Βασί-

λειος, Ξωξάκος Θωμάς, Οδεμισιώτης Χριστόφορος, Παναγάκης Γεώργιος, Παναγιωτάκος Σταύρος, Παναγιωτόπουλος Νικόλαος, Πανούσης Αναστάσιος, Πανταζής Γεώργιος, Πανταζόπουλος Ευάγγελος, Πανταζόπουλος Νικόλαος, Παπανικολάου Σωτήριος, Παπανικολόπουλος Παναγιώτης, Πατρέλος Νικόλαος, Πατρίκης Φώτης, Πατσόπουλος Διονύσιος, Παχής Γεώργιος, Περδικούλης Ηλίας, Περσόπουλος Ιωάννης, Πετρακάκος Παναγιώτης, Πετράκης Δημήτριος, Πετρόπουλος Πέτρος, Πίττας Αριστομένης, Πολυχρονόπουλος Σαράντος, Πουλάκης Παναγιώτης, Πουλάκος Μιχαήλ, Πουλαργός Μιχαήλ, Πτωχός Γεώργιος, Ρένεσης Νικόλαος, Ρεϊτζόπουλος Πολυχρόνης, Σαμουιλίδης Μιλτιάδης, Σαραντέας Κώστας, Σαραντόπουλος Νικόλαος, Σαριανός Παναγιώτης, Σερεμέτης Παναγιώτης, Σιαντής Θεοφάνης, Σουρβίνος Οθωνας, Σπέντζουρας Δημήτριος, Σπυρόπουλος Ηλίας, Σταθάκης Μπάμπης, Σταματέλος Παναγιώτης, Σταμάτης Αθανάσιος, Στασάκος Παναγιώτης, Στασινόπουλος Δημήτριος, Σταυράκης Βασίλειος, Σταυρόπουλος Αντώνιος, Ταγαρούλιας Αθανάσιος, Τατσόπουλος Πέτρος, Τζανακάκης Γεώργιος, Τριβέλης Δημήτριος, Τοσκάκος Νικόλαος, Τοσάκας Βασίλειος, Τσιμπούρης Ηλίας, Τσιργιώνης Αντώνιος, Τιφιλιτάκος Γεώργιος, Φαρσεδάκης Δημήτριος, Φερέτος Χρήστος, Χαλικούρτης Αθανάσιος, Χάνσης Γεώργιος, Χατζηβαλάσης Δημήτριος, Χαντζής Σωτήριος, Χριστοδουλόπουλος Ηλίας, Χρόνης Γεώργιος, Χρονόπουλος Γεώργιος, Ψυχογιός Ηλίας.

Ο ΜΑΓΓΑΝΑΣ ΚΑΙ Η ΠΑΡΕΑ ΤΟΥ

Για τὴ δράση τῶν δοσίλογων συνεργατῶν τῶν Γερμανῶν στὸ μπλόκο τῆς αγοράς, κατέθεσε ὁ Θανάσης Λαφαζάνος βασικὸς μάρτυρας κατηγορίας στὴ δίκη Μαγγανά που ἐγίνε στὸ Εἰδικὸ Δικαστήριον Δοσιλόγων τὸ 1945 (σε αὐτὴ ὁ Μαγγανάς καταδικάστηκε σε ισόβια μετὴν κατηγορία ὅτι συλλάμβανε πατριώτες καὶ τοὺς παρέδιδε στοὺς Γερμανοὺς οἱ ὁποῖοι τοὺς εκτελοῦσαν). Στὸ δικαστήριον ὁ Λαφαζάνος εἶχε καταθέσει πὼς «ὅταν ἐγίνε τὸ μπλόκο τῶν Γερμανῶν καὶ συνέλαβαν περὶ τοὺς 800 ἦταν

μαζί με τους Γερμανούς ο κατηγορούμενος Μαγγανάς και ο Καλαμαράς οι οποίοι τραγουδούσαν και συγχρόνως έκαναν κυκλωτική κίνηση και συνέλαβαν τους ανωτέρω περίξ της αγοράς, τους οποίους οδήγησαν εις το Σύνταγμα και εκράτησαν περί τους 200 τους οποίους και εξετέλεσαν εις τα σφαγεία και Σύνταγμα οι Γερμανοί [...] Τα Τάγματα δεν είχαν γίνει τότε, μια ομάδα ήταν από τους Μαγγανά, Τζουμάνη, Καλαμαρά και Κουντούρη εκ των οποίων οι τρεις τελευταίοι εφονεύθησαν. Ο κατηγορούμενος φορούσε και ρούχα στρατιωτικά». Στην κατάθεσή του ο μάρτυρας αναφέρεται και στην επιρροή που ασκούσε ο Μαγγανάς στους Γερμανούς, μιας και είχε τη δυνατότητα άλλοτε να μεσολαβεί και να απελευθερώνει ομήρους κατά το δοκούν και άλλοτε να προβαίνει σε εκτελέσεις ο ίδιος».

Η ΦΡΙΚΗ ΤΩΝ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΝ

Αποκαλυπτικά και συγκλονιστικά είναι εκείνα τα οποία συνέβησαν μετά τον πόλεμο, όταν εντοπίστηκαν οι φυσικοί αυτουργοί των εκτελέσεων αλλά κανένας δεν δικάστηκε:

«Κατά τη διάρκεια των προανακρίσεων το 1947, ο διευθυντής του “Εθνικού Ελληνικού Γραφείου για Εγκλήματα Πολέμου” διαπίστωσε ότι “στη διεξαγωγή αυτών των νυχτερινών εκτελέσεων” είχαν συμμετάσχει εκτός των άλλων κάποιος Χανς Σμιτ και ένας υπολοχαγός Οφφερμαν. Ο τελευταίος “φώτιζε από το μηχανάκι του” του το σημείο της εκτέλεσης. Προηγουμένως το ίδιο πρόσωπο είχε “αφαιρέσει από τους ομήρους όλα τα αντικείμενα που είχαν πάνω τους”. Κατά τη διάρκεια της αποχώρησης των γερμανικών δυνάμεων από την Ελλάδα, τα μέλη του 3ου αιι 11ου λόχου των ταγμάτων 999 Γιόχαν Σαχτ, Καρλ Φλοχ και Ερνστ Μπάουερ αιχμαλωτίστηκαν από Γιουγκοσλάβους. Μετά από αίτηση του ελληνικού Υπουργείου Εξωτερικών και με τη μεσολάβηση βρετανικών υπηρεσιών τα τρία αυτά άτομα εντοπίστηκαν στη Γιουγκοσλαβία και ανακρίθηκαν σχετικά με τα γεγονότα στην Καλαμάτα. Ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλον επιβεβαίωσαν τον Σεπτέμβριο και τον Οκτώβριο του 1945

τον πυρήνα των καταθέσεων των Ελλήνων μαρτύρων: ο διοικητής του 3ου λόχου υπολοχαγός Γκέορκ Οφφερμαν προσφέρθηκε μαζί με κάποιους άλλους εθελοντές να διεξαγάγει την εκτέλεση στο χώρο των παραπηγμάτων. Κατά τη διάρκειά της, φώτιζε με τον προβολέα της μοτοσυκλέτας του το σημείο της εκτέλεσης και έβαλε να δουλεύουν οι μηχανές των φορτηγών για να καλύψουν με το θόρυβό τους τις κραυγές των μελλοθανάτων και τους πυροβολισμούς. Τα 149 πτώματα μεταφέρθηκαν αργότερα με φορτηγά και τάφηκαν στον χώρο των σφαγείων Καλαμάτας.

• Ο Γιόχαν Σαχτ κατέθεσε επιπλέον ότι “από τους ομήρους εκλάπησαν 10.000.000 δραχμές και μοιράστηκαν στους 12 λόχους”. Ο Μπάουερ ανέφερε ότι ο Οφφερμαν κράτησε για τον εαυτό του 1.500.000 δραχμές, “για να αγοράσει μια τσάντα”, και πλήρωσε αργότερα το ίδιο ποσό στο ταμείο του λόχου του. Ως λόγο για την εκτέλεση ο Οφφερμαν είχε αναφέρει ότι όλα τα θύματα είχαν θεωρηθεί κομμουνιστές.

• Με βάση τις καταθέσεις αυτές, η εισαγγελία της Φραγκφούρτης ξεκίνησε το 1960 προανακρίσεις εις βάρος του μηχανικού Οφφερμαν, που καταγόταν από την πόλη αυτή. Αυτός ωστόσο δεν διέψευσε την πράξη του, αλλά επικαλέστηκε άνωθεν διαταγή. Πέραν τούτου, το 1969 έγιναν ανακρίσεις εις βάρος του Ερνστ Μπάουερ από το Ρεγκενσμπουργκ, ο οποίος είχε υπηρετήσει ως επιλοχίας υπό τις διαταγές του Οφφερμαν. Όμως και οι δύο προανακρίσεις διακόπηκαν, γιατί σύμφωνα με την εισαγγελία “συμπεριφορά των κατηγορουμένων [...] {ήταν} καλυμένη και δικαιολογημένη από την παράγραφο 47 του στρατιωτικού ποινικού κώδικα. Σύμφωνα με τον προσδιορισμό αυτό, τιμωρείται ως συνεργός κάποιος που έχει υπακούσει σε εντολή μόνον όταν του είναι γνωστό ότι η διαταγή του προϊσταμένου του αφορά πράξη που αποσκοπεί σε γενικό ή στρατιωτικό έγκλημα. Στην περίπτωση όμως των κατηγορουμένων δεν μπορεί να γίνει λόγος για κάτι τέτοιο».

ΚΡΕΜΑΣΜΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗΣ

Πάγωσε το αίμα των καλαματιανών που

βγήκαν το πρωί στις 12 Φεβρουαρίου 1944 στην αγορά των Αγίων Αποστόλων. Από την κολώνα του τραμ στην πλατεία 23ης Μαρτίου κρεμόταν ο αντάρτης του ΕΛΑΣ Ηλία Βασιλόπουλος και έμεινε εκεί 3 ημέρες σύμφωνα με κάποιες μαρτυρίες για να τρομοκρατηθούν οι καλαματιανοί.

Ο Βασιλόπουλος στις 12 Νοεμβρίου 1943 πυροβόλησε και τραυμάτισε στην συμβολή των οδών Ταυγέτου (Καίσαρη σήμερα) και Αριστομένους έναν Γερμανό στρατιώτη. Για το περιστατικό υπάρχουν διάφορες μαρτυρίες που συγκλίνουν στο ίδιο τελικό αποτέλεσμα. Σε αντίποινα οι Γερμανοί στις 24 Νοεμβρίου 1943 εκτέλεσαν στην Τρίοδο 10 πατριώτες, ενώ ματοκύλησαν διαδήλωση (κυρίως) γυναικών στο Φρουραρχείο που ζητούσαν την απελευθέρωσή τους.

Σε έρευνα που έκαναν οι Γερμανοί με υπόδειξη των χαφιέδων τους σε σπίτι το Φεβρουάριο, συνελήφθη ο Βασιλόπουλος, βασανίστηκε και κρεμάστηκε στην κολώνα...

ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΙΚΡΟΜΑΝΗ

Μετά τις μάχες του Αγίου Φλώρου, της Καζάρμας και τις εκτελέσεις στο στρατόπεδο, οι Γερμανοί οργανώνουν μια ακόμη εκκαθαριστική επιχείρηση με το όνομα "Γάτα". Με τη βοήθεια πληροφοριοδοτών σαρώνουν τα χωριά του κάμπου με επίκεντρο την περιοχή Μικρομάνης – Αρι όπου το ΕΑΜ είχε ισχυρές πολιτικές βάσεις καθώς αποτελούσε "προπύργιο" του ΚΚΕ τη δεκαετία 1930-1940. Με βάση την απόρρητη Ημερήσια Αναφορά του Γερμανικού Στρατού "τμήματα του III./999 Τάγματος Πεζικού Φρουρίων στο χώρο Μικρομάνης – Ασάναγα (11 χιλ. ΒΔ από την Καλαμάτα) σε βραχεία επαφή με τον εχθρό. Απώλειες εχθρού: 6 νεκροί, 6 αιχμάλωτοι. Ημέτερες απώλειες: 2 νεκροί, 1 τραυματίας. Λάφυρα: Αποθήκη εφοδιασμού του ΕΑΜ, όπλα, πυρομαχικά, χειροβομβίδες".

Η αναφορά έχει σταλεί στις 19 Φεβρουαρίου, η επιχείρηση έγινε στις 17 Φεβρουαρίου. Από άλλη πηγή πληροφορούμαστε ότι αυτή την ημέρα εκτελέστηκαν 4 πατριώτες στη Μικρομάνη: Πολυδούρης Παναγιώτης Γεωρ. 17 χρο-

νών. Σταματόπουλος Γεώργιος Διον. Κτηματίας 64 χρονών. Τσάκωνας Γεώργιος Παν. αγρότης 30 χρονών. Φωτεινάκης Σπύρος Αθ. αγρότης 22 χρονών.

Οι κάτοικοι της περιοχής όταν αντιλαμβάνονται τους Γερμανούς και τους ντόπιους συνεργάτες τους προσπαθούν να κρυφτούν σε γράνες, αναπνέουν με καλάμια, άλλοι βρίσκουν πέρασμα και διαφεύγουν.

Σύμφωνα με μια αφήγηση:

«Ο Πολυδούρης Παναγιώτης 17 ετών, ήταν στο κτήμα του στη περιοχή "Χαλικόπορο" κοντά στο Μετόχι της Μεγίστης Λαύρας. Όταν τους είδε να έρχονται κρύφτηκε στη γράνα, εκεί τον εκτέλεσαν.

Εκτέλεσαν την ίδια μέρα τον Σταματόπουλο Γεώργιο και έκαψαν και το σπίτι του. Εκτέλεσαν ακόμη τον Φωτεινάκη Σπυρίδωνα στου "Μπρούκλι" στην περιοχή Ρίνα, και τον Τσάκωνα Γεώργιο με καταγωγή από Αριοχώρι. Έκαψαν τρία σπίτια του Θ. Γαλανάκη, του Σταματόπουλου και του Χωματά.

Οι λιθόκτιστοι τοίχοι του σπιτιού του Χωματά σώζονται ακόμη και μαρτυρούν την θηριωδία. Γλίτωσαν παρά πολλοί μέσω του μοναδικού περάσματος και διαφυγής που υπήρχε από την εκκλησία "Παναγίτσα" προς Θουρία».

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΥΠΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ

Η πολιτική ηγεσία των ταγματσαφαλιτών σε συνεργασία με τους Γερμανούς, παίρνει τον πλήρη έλεγχο της ενημέρωσης, κλείνουν οι τοπικές εφημερίδες και στη θέση τους εκδίδεται στις 15 Φεβρουαρίου μια άλλη με τίτλο «Τα Νέα-Σημαία-Θάρρος» που αποτελεί όργανο προπαγάνδας των κατοχικών δυνάμεων. Πρώτη κίνηση η μαζική καταδίκη των «αναρχικών» και «κομμουνιστών» με την επιστράτευση όλων των οργανώσεων και σωματείων αλλά και των μελών τους ονομαστικά. Με το φόβο των συνεπειών, χιλιάδες ονόματα συγκεντρώνονται κάτω από ψηφίσματα που δημοσιεύονται αδιάλειπτα από τις 15 μέχρι τις 28 Φεβρουαρίου, τα οποία εκδίδουν: Δικηγορικός Σύλλογος, Ιατρικός Σύλλογος, Σωματείο Ξενοδόχων Υψνου,

Σύνδεσμος Επιπλοποιών Καταστηματαρχών, Ενωσης Εκτελωνιστών, Ενωσης Λιμενεργατών, Προσωπικόν Καπινοβιομηχανίας Καρέλια, Σωματείων Σαγματοποιών, Σωματείου Αμμοκονιαστών, Σύλλογος Αμίσθων Δικαστικών Κληττήρων, Σύλλογος των εν Καλάμαις Ωρολογοποιών και Χρυσοκόων, Σωματείου Υποδηματεργατών, Σωματείου Εργατών Τυπογράφων και Συναφών Επαγγελματιών, Σωματείου Μηχανοσδηρουργών, Σωματείου Μαγειρών και Βοηθών, Σωματείου Μυλεργατών, Ενωσης Φοροτεχνικών Υπαλλήλων, Σωματείου Φορτοεκφορτωτών Ξηράς, Σύλλογος Ποτοποιών, Σύλλογος Παντοπωλών, Σύνδεσμος Φανοποιών, Εργατοτεχνικό Προσωπικό Οίνων και Οινοπνευμάτων, Σύνδεσμος Ραπτεμποροραπτών, Σωματείου Εργατών Κιβωτοποιών, Σύλλογος Καπινοπωλών, Σωματείου Τεχνιτών Υπαλλήλων Κουρέων, Σύνδεσμος Πολιτικών Συνταξιούχων, Σωματείου Κουρέων Καταστηματαρχών, Γενική Ενωση Αναπήρων Φυματικών Αναποκατάστατων και Φυματικών Πολέμων 1912-1922, Σωματείου Εργατών Οικοδόμων, Σωματείου Φρεατορύχων και Υδροφόρων, Σύλλογος Ελληνοαμερικανών, Σωματείου Ιχθυοπωλών, Σωματείου Καταστηματαρχών Ζαχαροπλαστών, Σωματείου Αρτοποιών, Εθνικόν Εργατοϋπαλληλικόν Κέντρον, Ενωση Καταστηματαρχών Υποδηματοποιών, Επιμελητήριον Εμπορικόν και Βιομηχανικόν, Κτηματική Αδελφότης, Εθνική Γενική Ενωση Αναπήρων και Θυμάτων Πολέμου Μεσσηνίας 1912-1922, Ομοσπονδία Επαγγελματιών και Βιοτεχνών, Κρεοπώλαι Καλαμών, Σωματείου Τουβλοκεραμοποιών, Σωματείου Αμαξοϋπαλλήλων, Σύνδεσμος Εργατών Επιπλοποιών, Σύλλογος Ξυλουργών, Σύνδεσμος Θυμάτων Πολέμου 40-41, Σωματείου Εργατοτεχνιτών Ασβεστοποιίας.

ΙΔΡΥΕΤΑΙ ΤΑΓΜΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ

Τεράστια η πίεση στους κατοίκους κυρίως της Καλαμάτας και εμφανίζεται εμφανίζεται επίσημα το Τάγμα Ασφαλείας Μεσσηνίας που αρχίζει τη δράση του επίσημα (ανεπίσημα δρούσαν ένοπλες ομάδες από καιρό) στις 18 Φεβρουαρίου, με διοικητή τον ταγματάρχη Δ.

ΔΕΛΤΟΥ

Γραφεία: Πλατεία Μουραγιάλη
Γεηροπόρου - Στείου

ΠΕΜΠΤΗ

ΕΛ. ΣΤΡ. ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΑΙ
ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΜΕΣΣΗΝΙΑΚΟΝ ΛΑΟΝ

Ὡς ἐκπρόσωπος τῶν Ἑλλήνων Ἀξιωματικῶν περιφέρειας Καλαμών θεωρῶ κτῆκόν μου νὰ καταστήσω γνωστὸν, ὅτι οἱ Ἕλληνες Ἀξιωματικοὶ προσχόμενοι ὡς γνωστὸν ἀπὸ τὰ σπλάχνα σου, διαπνέονται ἀπὸ τὴν ἐπιθυμίαν, ὅπως ἐξοφληθῆ τὸσον ἐν τῇ πόλει ὅσον βαθμιαίως καὶ ἐν τῇ ὕπαιθρῳ, ἢ ἐμπέλωσι τῆς τάξεως, προστατευομένης τῆς ζωῆς, τῆς τιμῆς, θρησκείας καὶ περιουσίας σου. Πρὸς τοῦτο σοὺ ὑπόσχονται, ὅτι δὲν θὰ διστάσωσιν, ὅπως μετέλθωσι πᾶν ἐν τῶν περιστάσεων ἐπιβλόμενον μέτρον πρὸς ἐπίτευξιν τῶ ὡς ἀνω σκοποῦ.

Πρὸς τοῦτο, ἔχοντες ὅτι ὄψιν δι' ὃ ἀνωτέρω σκοπὸς ἂ ποτελεῖ καὶ δικαίαν ἐπιθυμίαν σου, προσκαλοῦμεν τὴν λαόν, ἵνα μᾶς ἐνισχύσῃ εἰς τὸ ἀνοτάκτον ἔργον μας διὰ πάντας μέσοις, πρὸ πάντων δὲ διὰ τῆς καταγγελίας παντός ἀτόμου, ὃ περ ἐργάζεται ἢ ἐργαζομένης τῆς τάξεως καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς σου, ὅτι οἱ εἶναι τοῖς πᾶσι γνωστὸν, ὅτι οἱ Ἕλληνοὺντες Γερμανοὺ στρατιώτας, δολοφονοῦσι καὶ τὸν Ἕλληνα λαόν καὶ τὴν περιουσίαν αὐτοῦ καταστρεφουσιν.

Ἡ πάνδημος συμμετοχὴ σου εἰς τὴν κηδεῖαν τῆς παρελευθέρσεως Δευτεράς τῶν φονευθέντων Γερμανῶν στρατιωτῶν πείθει περὶ τῶν ἀπολύτως νομιμοφρόνων ἰδεῶν σου καὶ περὶ τῆς πλήρους ἀποδοκιμασίας τῶν ἀπεροχρημένων τὸν ἐμφύλιον σφερογμῶν καὶ τὸν δακρόν τῆς Πατρίδος.

Πρὸς τοῦτο εὐχαριστοῦμεν ἐπιτυχῶς παραπλασθῆντας Ἕλληνας ἀπευθύνωμεν τὴν οὐσίαν, ὅπως σκεφθῶσιν ποῦ ὄδηοῦσιν τὴν Πατρίδα, ποῖας καταστροφῆς ἐπισσωρεύουσιν ἐπ' αὐτῆς καὶ ποῖαν δυστυχίαν ἐπισημαζοῦσιν εἰς τὰς οὐρανίας νεύσεις αὐτῶν τῶν ἰδίων.

Καὶ καλοῦμεν αὐτούς, ἐφ' ὅσον μικρὰς ἂ ὄμη χρόνος τοῖς ἀπομένει, ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὰς ἐστίας τῶν, ἐγστα λείποντες τὴν ἀλεβρίαν διὰ τὴν Πατρίδα τῶς οἰκογενείας τῶν καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἰδίους τακτικῶν τῶν.

Ἐπίσης ἀπευθυνόμενοι πρὸς τοὺς πληθῆς τῆς Ἑλληνικῆς Ἀξιωματικῆς οὐς καὶ ὀλίγας προσκαλοῦμεν αὐτούς, ὡς συναδελφοὶ τῶν, ὅπως μετανοήσωσι καὶ παύσωσι πιστεύοντες, ὅτι αὐτοὶ, ἀσημαντοὶ ἀποτελοῦντες μείον τῆς δυνάμεως νὰ διεκδικήσωσι ἀπέναντι τῶν λοιπῶν συναδέλφων τῶν μείζονα φιλοπατρίαν, γενεαιότητα καὶ οὐνεσίαν.

τὸ πνεῦμα τῆς ἐπιείκειας, τὸ ὁποῖον ἐπικρατεῖ παρὰ πᾶσιν καὶ ἰδιαιτέρας χαρακτηρίζει τὸν κ. Νομάρχην, ἀποτελεῖ ἐκκρίσιον δι' ἐμπρακτὸν καὶ ταχέαν μετάνοιαν.

Τὸ πλανασθαί ἀνθρώπινον, τὸ μετανοεῖν ἐν Χριστιανικῇ εὐληθρίαι Θεῶν.

Ἐν Καλάμαις τῆς 23 Φεβρουαρίου 1944
Ἕλλην Στρ. Διοικήσεως Μεσσηνίας
ΠΑΝ. ΚΑΤΣΑΡΗΣ
Συνταγματάρχης, Πυροβολικό

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ **ΣΥΝΑΓΕΡΜΟΣ**
Αἰ μέχρι τοῦδε ἄβειαι κυκλο **ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΒΕΤΙΑΝ**
ΒΕΡΝΗ—Τὴν 3ην ἡμέραν

«Τα Νέα-Θάρρος-Σημαία» 24/2/1044 - Κάλεσμα Κάτσαρη να... μετανόησουν οι πατριώτες που πήραν τα όπλα για να πολεμήσουν τους Γερμανούς

Αλεξόπουλο, ο οποίος με την πρώτη ανακοίνωση κηρύσσει πόλεμο στο ΕΑΜ και καλεί τους πατριώτες να... μετανόησουν υποσχόμενος... επιείκεια: «Αναλαμβάνω την Διοίκηση του Τάγματος διαπνεόμενος από την επιθυμία παγίωσης της τάξεως και ασφαλείας εν τω Νομῶ. Διαπνέομαι επίσης από την επιθυμία όπως αποδοθῆ δικαιοσύνη εις πάντας ὅσους παρεσύρθησαν ἀπὸ τὴν γνωστὴν ὀργάνωσιν.

Εν τω πνεύματι των προ ημερών γενομένων υπό του κ. Νομάρχου δια του τύπου ανακοινώσεων υπόσχομαι ότι θα εξετάσω ευμενώς και από πνεύμα άκρας επεικειάς την περίπτωση παντός ειλικρινώς μετανοούντος και επιθυμούντος να επανέλθω εις τα ειρηνικά του έργα. Τούτο δεν δύναται να ισχύση δια τους βαρυνόμενους με εγκλήματα οι οποίοι οπωσδήποτε α δώσουν λόγον των πράξεών των. Κατά συνέπειαν καλώ, εφ' όσον υπάρχει καιρός, πάντας τους οπωσδήποτε αναμειχθέντας και δράσαντας υπό την αιγίδα του ΕΑΜ, όπως προσέλθουν και δηλώσουν ότι του λοιπού θα ζήσουν εντός των πλαισίων της νομιμότητος, έχοντες υπόψη ότι δεν αγωνιζόμεθα δια να αφανίσωμεν τον Ελληνισμόν, αλλά δια να σώσωμεν την ελληνικήν φυλήν από την καταστροφήν και να γαληνεύσωμεν τον τόπον».

ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΝΕΔΡΑ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΦΛΩΡΟ

Στις 19 Φεβρουαρίου του 1944 ο ΕΛΑΣ στήνει και πάλι ενέδρα στις στροφές του Αγίου Φλώρου. Ο 1ος λόχος του τάγματος Παπαγιαννόπουλου με επικεφαλής τον Επαμεινώνδα Παπαδόπουλο παίρνει θέση στη στροφή που βρίσκεται πάνω από τις πηγές σε πολύ μικρή απόσταση από το δρόμο. Οι Γερμανοί δεν περιμένουν χτύπημα στο ίδιο σημείο, η βροχή και το χαλάζι ευνοούν τον αιφνιδιασμό, οι αντάρτες χτυπούν τη φάλαγγα και προκαλούν μεγάλες απώλειες (9 νεκροί σύμφωνα με την Γερμανική εκδοχή, μεγαλύτερες σύμφωνα με αντιστασιακές πηγές) και παίρνουν πλήθος όπλων και άλλων χρήσιμων για το αντάρτικο προμηθειών. Ο ΕΛΑΣ έχει έναν νεκρό. Ο φόβος των αντιποίνων απλώνεται στην πόλη, οι διορισμένες από τους Γερμανούς "αρχές" κηρύσσουν πένθος, κλείνουν τα καταστήματα και καλούν τους πολίτες να πάρουν μέρος στην κηδεία που γίνεται στο γερμανικό νεκροταφείο (στην Αγία Τριάδα). Η κηδεία γίνεται στις 21 Φεβρουαρίου και ο Γερμανός Διοικητής με ανακοίνωση δηλώνει ικανοποιημένος από τη συμμετοχή αναφέροντας ότι "η στάσις αυτή του πληθυσμού δια της οποίας ούτος αντιτίθεται εις τας ενεργείας των ανταρτών, εγένετο δεκτή

υπό του Γερμανικού Στρατού μεθ' ικανοποίησης". Με απόσταση από τα γεγονότα δεν μπορεί κανένας να γνωρίζει αν στην απόφαση αυτή έπαιξαν ρόλο τα διαβήματα επιτροπής στην οποία συμμετείχε ο Μητροπολίτης Πολύκαρπος, αν οι Γερμανοί εκτίμησαν ότι έχει φοβηθεί... αρκούντως ο πληθυσμός ή απλώς δεν μπορούσαν να κάνουν κάτι άμεσα στην Καλαμάτα καθώς οι κρατούμενοι στο στρατόπεδο είχαν εκτελεσθεί στις 8 Φλεβάρη, ενώ είχαν ήδη πυρποληθεί ο Άγιος Φλώρος και τα κοντινά χωριά Σκάλα, Χριστοφιλέικα και Τσουκαλέικα. Όμως επιλογή πολλών καλαματιανών και μεσοσθίων για εκτέλεση στην Τρίπολη και την Παλιόχουνη σε δύο διαδοχικές εκτελέσεις 4 και 5 ημέρες αργότερα, φαίνεται πως ήταν και τα αντίποινα για τον Άγιο Φλώρο.

Παρ' όλα αυτά, την επομένη αυτών των 250 και πλέον εκτελέσεων ο διοικητής της Ελληνικής Στρατιωτικής Διοίκησης Μεσσηνίας (δηλαδή των αξιωματικών που λούφαξαν και συνεργάστηκαν με τους κατακτητές) συνταγματάρχης Πυροβολικού Παν. Κάτσαρης εκδίδει ανακοίνωση με την οποία ουσιαστικά υποστηρίζει και προειδοποιεί για τα αντίποινα καλώντας τους πολίτες να καταδώσουν τους αντιστασιακούς: «προσκαλούμεν τον λαόν ίνα μας ενισχύση εις το έργον μας δια παντός μέσου, προπαντός δε δια της καταγγελίας παντός ατόμου όπερ εργάζεται ή ειργάσθη εις βάρος της τάξεως και αυτής της ζωής σου, διότι είναι τοις πάσι γνωστόν ότι οι δολοφονούντες Γερμανούς στρατιώτας δολοφονούσι και τον Ελληνικόν λαόν και τας περιουσίας αυτού καταστρέφουσιν». Αφού εξυμνεί την παρουσία στην κηδεία των Γερμανών στρατιωτών απευθύνει σύσταση στους «ευαρίθμους παραπλανηθέντας Ελληνας» όπως «σκεφθώσιν που οδηγούν την πατρίδα, ποίας καταστροφάς επισσωρεύουσιν επ' αυτής και ποίαν δυστυχίαν δημιουργούσιν εις τας οικογενείας αυτών των ιδίων». Τους καλεί όσο είναι καιρός να επανέλθουν «εις τας εστίας των» και ζητάει από αξιωματικούς και οπλίτες του ΕΛΑΣ να... μετανοήσουν: «Απευθυνόμενοι προς τους πλανηθέντας Ελληνας αξιωματικούς και οπλίτας προσκαλούμεν αυτούς ως συνά-

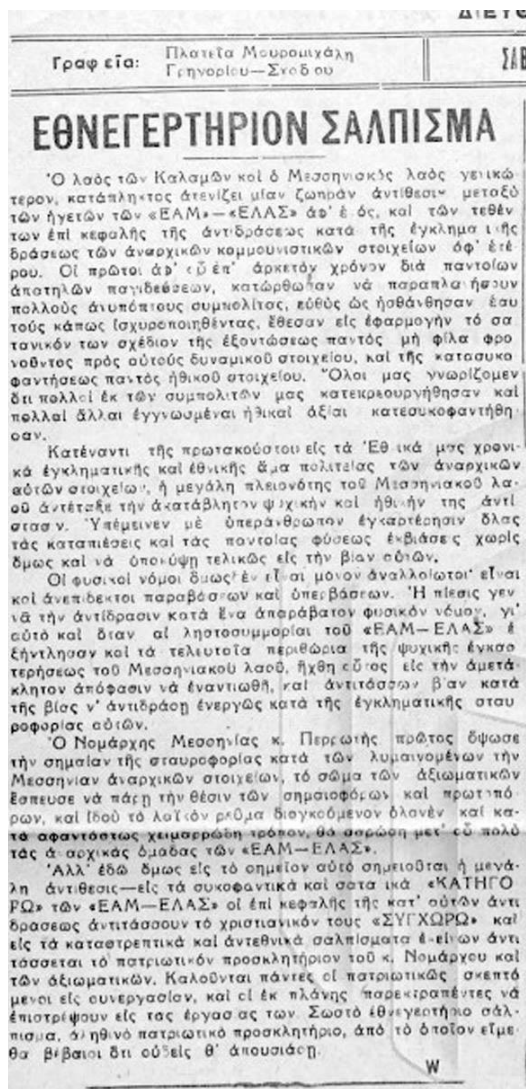
δελφοί των, όπως μετανοήσωσι και παύσωσι πιστεύοντες ότι αυτοί, ασήμαντη αποτελούντες μειονότητα δύνανται να διεκδικήσωσι απέναντι των λοιπών συναδέλφων των μείζονα φιλοπατρίαν, γενναιότητα και σύνεσιν».

ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΠΟΛΗ

Στις 23 Φεβρουαρίου 1944 εκτελούνται στην Τρίπολη «50 κομμουνιστάι» ως «εξιλαστήριον μέτρον» για την εκτέλεση του διερμηνέα και συνεργάτη των Γερμανών Κώστα Λέκα που έγινε στις 9 του ίδιου μήνα. Από αυτούς περισσότεροι από 30 ήταν Μεσσήνιοι (24 από Καλαμάτα, 4 από Κυπαρισσία, 1 από Ψάρι, 1 από Βασιλικό, 1 από Καμάρι). Μαζί τους εκτελέστηκε συνεργάτης των Γερμανών. Από τη Μεσσηνία εκτελέστηκαν οι: Αθανασάκος ή Βρεττάκος Παναγ. Δημ., Αραπάκης Δαμιανός Γ., Βασιλόπουλος Κώστας, Δηλιάρας Περικλής, Ζαφειρόπουλος Περικλής Ι., Καλογερόπουλος Αλέξιος, Καρτάλιας Κώστας Αθ., Καστανός Παναγιώτης Αναστ., Κεκάκος Γεώργιος Μιχ. Κουρίβας Παναγιώτης Κυρ., Κουτραφούρης Αργύρης Παν., Κουτσίκος Νίκος Δημ., Μιχαλαρέας Μιχαήλκ, Μούκος Χρῆστος, Μουρκογιαννάκης Δημήτριος, Μπαρδουινιώτης Γιάννης Θ., Μπ[ερ]δέσης Θεόδωρος Παν., Οικονομάκης Πότης Αλεξ., Παπανδρεόπουλος Φώτης, Παραγγίνης Γεώργιος Χρ., Παυλόπουλος Σπύρος Δημ., Σαρέλας Διονύσιος Παν., Σκόκος Θεόδωρος Νικ., Σκόκος Κώστας Νικ., Σούμπλης Νικήτας, Σπαντιδέας Παναγιώτης Γ., Σπλιώτης Αριστομένης Κ., Σταυρόπουλος Θεόδωρος, Στρατίκης Βασίλειος, Στρατίκης Κώστας Β., Φουνικάκος Δημήτριος, Χριστόπουλος Γεώργιος Κ.

Μεταξύ των εκτελεσθέντων είναι ο Νικήτας Σούμπλης από τη Νέδουσα, πολιτικός μηχανικός με σπουδές στο Παρίσι και την Αταλάντα των ΗΠΑ, προϊστάμενος τεχνικών υπηρεσιών της Νομαρχίας, μέλος της Νομαρχιακής Επιτροπής του ΕΑΜ. Προσπάθησε να τον σώσει ο αδελφός του Θανάσης, τον οποίο συνέλαβαν οι Γερμανοί και τον κρέμασαν στις 15 Ιανουαρίου 1944 από μπαλκόνι της οδού Ταξιαρχών στην Τρίπολη μαζί με 7 ακόμη Μεσσήνιους και 2 Αρκάδες.

Μεταξύ των εκτελεσθέντων είναι ακόμη ο

«Τα Νέα-Θάρρος-Σημαία» 26/2/1944 – Ταγματσαφελίτικο... εθνεγερτήριο σάλπιγμα εν μέσω εκτελέσεων

ταγματάρχης Βασίλης Στρατίκης επικεφαλής του ΕΛΑΣ στην Τριφυλία που αποχώρησε μετά από τη σύγκρουση με τον Ωρίωνα, πήγε στο χωριό στο Καμάρι όπου τον συνέλαβαν οι Γερμανοί με προδοσία. Μαζί του εκτελέστηκε και ο γιός του Κώστας που ήταν φοιτητής μέλος της ΕΠΟΝ και αντάρτης του ΕΛΑΣ.

Γι τις εκτελέσεις αυτές έχει δημοσιευτεί μια συγκλονιστική μαρτυρία στην «Ελεύθερη Μεσοσπνία» τον Οκτώβριο του 1944:

«Παρά κάτω δημοσιεύουμε αποσπάσματα από δυό επιστολές συναγωνίστριας που κλεισμένη κι' αυτή μέσα στις φυλακές της Τρίπολης από τον κατακτητή και τα όργανά του, παραστάθηκε στην τελευταία στιγμή των Καλαματιανών πρωτοπόρων του Εαμίτικου αγώνα. [...] «... Τα 250 παιδιά μας από τη φυλακή έφυγαν με το κεφάλι ψηλά, τόσο ψηλά όσο ουδέποτε – δεν τσάκισε κανέναν, ούτε για μια στιγμή, οι πιο δειλοί γίνανε πιο θαρραλέοι – την παραμονή της εκτελέσεως των 50 πήρανε από τα σφαγεία το Νικήτα Σούμπλη, Μπεχράκη, Αναστόπουλο Β. και τον προδότη Ι. Φλέσσα, τους πήγανε στις φυλακές, φυσικά κατάλαβαν πως πάνε για εκτέλεση και ο Νικήτας πέρασε τη νύχτα του εμπυκλώνοντας τους 320 άνδρες που βρίσκοταν εκεί. Επί τρίωρον τους μίλησε για μετεμψύχωση χωρίς ούτε στιγμή να σημειωθεί αφηρημάδα τους, τραγουδούσαν το καλαματιανό τραγουδάκι της φυλακής που αρχίζει από τη σύλληψη μέχρι την εκτέλεση. Το πρωί σαν άρχισε η εκφώνηση του καταλόγου των 50 καθένας πεταγότανε ενθουσιασμένος λες και τον αποφυλακίζαν. Ως και ο γέρος Κουτσούγερας 64 χρόνων που βρισκόταν διαρκώς ξαπλωμένος στο γιατάκι του πετάχτηκε με θάρρος και με το «γειά σας παιδιά το ψωμί μου τόφαγα». Μπαίνοντας μέσα στο αυτοκίνητο άρχισαν το τραγούδι «έχε γειά καϋμένη κόσμε... και οι Έλληνες δεν ζούνε δίχως την ελευτεριά». Ο Σούμπλης κατά την ταφή βρέθηκε στο μέσον σίγουρα και κει ακόμη τους εμπύκωνε. Ο προδότης Φλέσσας που κατάλαβε ότι και αυτός δεν θα γλυτώσει ωμολόγησε τις προδοσίες του των 19 Καλαματιανών που από αυτούς σκοτώθηκαν οι 10. Του Ζυγούρη που κρεμάστηκε, και είπε πως είχε καταστρώσει σχέδιο να καταδώσει άλλους 250. Τους 19 κατέδωσε όλους μια ημέρα ντυμένος γερμανικά και τους υποδείκνυε μέσα από το παράθυρο του Φρουραρχείου Καλαμών. Σελίδες αθάνατες γράφτηκαν εκτός από το Σούμπλη και ένα Θανάση Σκάτζικα, από το λοχαγό Καράμπελα τον οποίο εκτύπησε αλύπτητα

προσωπικώς ο Βρεττάκος με βούρδουλα και τον ήξαιρε και ως καπετάν Λευτέρη. Ακόμη ένας Οικονομάκης, ένας Φραγκέας, ένας Ρούσης και τόσοι άλλοι που τα ονόματά τους μου διαφεύγουν. Όταν συνελήφθησαν οι καλαματιανοί στο Δημαρχείο Καλαμών τους άρχισαν με τον κατάλογο στο χέρι αλύπτητα στο ξύλο δίνοντας το σύνθημα ο Βρεττάκος στα όργανά του, οπλισμένα με σανίδες και σιδερένιους λουστούς και ο ίδιος με βούρδουλα και όταν κουραζόταν το δεξί του χέρι άρχιζε αφρίζοντας με το αριστερό. Ο γιατρός Παπαϊωάννου της Μεγαλόπολης κατηγορήθηκε και εξετελέσθη γιατί περιποιήθηκε ιατρικώς τους καλαματιανούς κατά το πέρασμά τους από εκεί και ακόμα φυλακισμένος εκεί φρόντιζε για τους φυλακισμένους...»

Με αγάπη για όλους σας

3-3-44

Νίκη

«η Ελενίτσα βγήκε επιτέλους καθώς και όλες οι δικές μας κοπέλλες και κυρίες ως και η Λεονταρίταινα και αυτό έγινε μετά τη μεγάλη μας τρικυμία. Σχετικά με τα 250 παιδιά μας που χάσαμε έγραψα στην Π. Ε. μερικά που έμαθα από φυλακισθέντας και μάρτυρας όλων των λεπτομερειών, Πάει ο Σούμπλης με το «έχετε γεια πεθαίνω τίμια και αντρίκια»

«Ο γέρο Κουτσούγερας με το «γειά σας παιδιά, το ψωμί μου τόφαγα» και μπήκανε στο αυτοκίνητο τραγουδώντας «έχε γεια καϋμένη κόσμε... και οι Έλληνες δεν ζούνε δίχως την ελευτεριά».

Πές χαιρετίσματα Δώρας και διαβίβασε τα 'ανωτέρω.

Γειά χαρά

8-3-44

Τρισεύγενη

Σημ. «Ελ. Μεσ»: Το πραγματικό όνομα της συναγ. Νίκης ής Τρισεύγενης είναι Καίτη Μιχαλοπούλου από την Τρίπολη (υπάλληλος Αγροτ. Τράπεζας). Η Καίτη εκτελέστηκε στην Τρίπολη την 1η Μάη αντιμετωπίζοντας ηρωικά το θάνατο, όπως και ο αξεχαστος Νικήτας».

Στο ημερολόγιο πολέμου της γερμανικής Ναυτικής Διοίκησης Πελοποννήσου (με έδρα την Καλαμάτα) υπάρχει ένα αποκαλυπτικό ντο-

κουμέντο για δράση του Φλέσσα: «Ο Έλληνας υπολοχαγός Φλέσσας τέθηκε οικειοθελώς στην διάθεση μας ως διοικητής της επιχείρησης στην Καλαμάτα ενάντια στο ΕΑΜ και τον ΕΛΑΣ, και μας εφοδίασε με εξαιρετικά ακριβείς και χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με τα σημεία συνάντησης και διαμονής πολλών επικίνδυνων και γνωστών μελών του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ. Τα απογεύματα ανάμεσα 14.00 με 15.00 και τα βράδια στις οχτώ η ώρα συναντιούνται οι κομμουνιστές στο καφενείο του Παναγιώτη στην περιοχή της Ράχης, η οποία προστατεύεται ιδιαίτερα καλά από περιπόλους. Οι άντρες του ΕΑΜ είναι εξοπλισμένοι με τα πιο μοντέρνα όπλα. Πραγματοποιούν π.χ. ελέγχους σε κάθε ελληνικό όχημα για το αν οι επιβαίνοντες φέρουν ταυτότητες του ΕΑΜ. Ο Φλέσσας ενδύθηκε με γερμανική στολή και χρησιμοποιήθηκε ως διοικητής σε μια άμεση έφοδο ενάντια στο προαναφερόμενο καφενείο. Κατά την διάρκεια της εφόδου συνελήφθησαν έξι ύποπτα άτομα. Δύο από τα έξι αυτά άτομα θα αφεθούν ελεύθερα. Τα υπόλοιπα τέσσερα είναι εδώ και καιρό καταζητούμενοι ηγέτες των κομμουνιστών. Ανάμεσα τους βρίσκεται και ο δολοφόνος του αστυνομικού νομάρχη της Καλαμάτας, επονομαζόμενος «Τρόμος της Ράχης».

ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΛΙΟΧΟΥΝΗ

Στις 23 Φεβρουαρίου 1944, δύναμη του ΕΛΑΣ επιτίθεται σε φορτηγό που μετέφερε Γερμανούς αξιωματικούς και στρατιώτες στο Σάλεσι Μεγαλόπολης. Στη μάχη που γίνεται σκοτώνονται 15 Γερμανοί και τραυματίζονται άλλοι 7. Σε αντίποινα οι Γερμανοί διατάζουν την εκτέλεση 200 κρατουμένων στις φυλακές της Τρίπολης. Οι εκτελέσεις έγιναν στις Βίγλες Παλιόχουνης, στο σημείο που βρίσκεται σήμερα το μνημείο στον παλιό εθνικό δρόμο Καλαμάτα-Τρίπολη. Στο μνημείο είναι γραμμένα τα ονόματα 212 πατριωτών. Οι περισσότεροι ήταν Μεσσήνιοι από εκείνους που συνέλαβε το Τάγμα Ασφαλείας του Βρεττάκου στη Μάνη και την Καλαμάτα. Και οι άλλοι Αρκάδες και Λάκωνες. Μεταξύ των εκτελεσμένων γονείς με τα παιδιά τους, αδέρφια, συγγενείς. Ο μακρύς

κατάλογος των εκτελεσμένων Μεσσηνίων: Αγγελέας Δημήτριος, Αγγελόπουλος Κώστας Γ., Αθανασάκης Κώστας, Αθανασακόπουλος Γεώργιος, Αθανασακόπουλος Ηλίας, Αθανασέας Σταύρος, Αθανασόπουλος Δημήτριος, Αλεξόπουλος Χρήστος Αθ., Αλούπης Ηλίας Βασ., Αναγνωστόπουλος Γεώργιος Οδ., Αναγνωστόπουλος Δημήτριος, Ανδριανίδης Χρήστος, Αντωνόπουλος Νικόλαος, Βασιλήμης Βασίλειος Χαρ., Βαγκαλάκης Κωνσταντίνος Ι., Βαγκαλάκης Ιωάννης Κ., Βασιλόπουλος Γεώργιος Σπ., Βελέντζας Γεώργιος, Βετουλάκης Ιωάννης Γ., Βοβολής Σοφοκλής Γ., Γελάσης Κυριάκος Παν., Γεωργιάδης Σάββας Παν., Γιαννέας Παναγιώτης Ιω., Γιαννόπουλος Χρήστος. Πατράκος Ευάγγελος Λ., Γκαγκανιάν Μιλτιάδης, Γκούζος Ιωάννης, Γκουμέας Σταύρος Ι., Γρηγορίου Αλέξης Γρ., Γοργομιάλης Νικόλαος Σωτ., Γουνάς Νικόλαος, Δαμπλάτης Γεώργιος Νικ., Δαφνός Μαρίνος Παν., Δεγεστίνας Χαράλαμπος Βασ., Δεδοτύσης Θεόδωρος Αθ., Δεζάρσος Βασίλειος, Δημητριάδης Παναγιώτης, Δημόπουλος Παναγιώτης, Δρινέας Πέτρος, Ζεμπίλας Χρήστος, Ζέρβας Παύλος Θεοδωρακάκης Παναγιώτης, Θεοδωρόπουλος Ιωάννης Θεοδ., Θεοδωρόπουλος Νίκος, Ιατρίδης Κώστας Γ., Κακαβάς Χαράλαμπος Νικ., Καλλιάνης Νικόλαος Δημ., Καλογεράς Κώστας Παν., Καμαριανάκης Κώστας, Καούνης Νίκος Δρακ., Καραμπάτσος Ιωάννης Νικ., Καπετανάκης Γρηγόριος Πιέρ., Κασαπιάν Παρ., Κατζάκης Χαράλαμπος Ι., Κατζέας Βασίλειος Παν., Κατοικέας Βίκτωρ Θεοδ., Κατσουλέας Κώστας, Κομπνός Ανδρέας, Κοθυκής Στυλιανός Ηλ. Κουκουβίνος Γεώργιος Παν., Κουράκος Σωτήριος Παν., Κουπαδέλης Νικόλαος Γ., Κουρέας Παναγιώτης Ι., Κούργιας Παναγιώτης Ι., Κουτουμάνος Παναγιώτης, Κράνιας Κώστας, Κυριακόπουλος Χρήστος Βασ., Λαγογιάννης Γεώργιος Βασ., Λαγός Σωκράτης Δημ., Λάμπρος Σνδρέας Δήμου, Λούζης Σωτήριος Γεωργ. Λούρας Γεώργιος Κυρ., Μαλαπάνης Λεωνίδα, Μάλης Γεώργιος, Μαριόλης Παναγιώτης, Μαστοράκος Παναγιώτης Ιω., Μαυροειδάκης Ηλίας Ι., Μιχαλέας Θεόδωρος, Μιχαλόπουλος Νικόλαος Νικήτα, Μοσχόπουλος Παναγιώτης, Μουτζουρέας Χαράλαμπος, Μπαγκαφίλης Κωνσταντίνος,

Μπαζίκος Γεώργιος Δημ., Μπάμπαλης Λεων-
 λιδας Νικ., Μπάμπαλης Χαράλαμπος Νικ.,
 Μπάνδραρης Χρήστος, Μπαρδουνιώτης Ιωάν-
 νης Θ, Μπαρούνης Νικόλαος Ιω., Μπεγιώργος
 Βασίλειος Αντ., Μπερδέλης Χαράλαμπος Νικ.,
 Μπίκας Σωτήριος, Μυλωνόπουλος Στέλιος Νικ.,
 Μπρεζεράκος Ηλίας Δημοσθ., Μπουκουβαλέας
 Παναγιώτης Ιω., Νικολαρέας Σωτήριος, Νικο-
 λόπουλος Γεώργιος Βασ., Νικολόπουλος Σταύρος
 Νικ., Νικολόπουλος Χρήστος Νικ., Ντάκουρης
 Παναγιώτης, Ξαρχάκος Ιωάννης, Οικονομάκος
 Βασίλειος, Παντελόπουλο Βασίλειος, Παπα-
 δόπουλος Κωνσταντίνος, Παπαδόπουλος Νι-
 κόλαος, Παναγιωτόπουλος Κωνσταντίνος, Πα-
 νταζόπουλος Παναγιώτης Θ., Παπάλης Χαρά-
 λαμπος, Παρασκευας Ευστράτιος Μόσχου,
 Πασαρέας Κωνσταντίνος Βασ., Πετράκος Χρή-
 στος Νικ., Πετσέας Ευάγγελος, Πιλαφάς Σωτή-
 ριος, Πλάγος Κωνσταντίνος Παναγ., Ράλλης
 Γεώργιος Φ., Ρουμπέας Επαμεινώνδας Ευαγγ.,
 Ρούσης Παναγιώτης Δημ. (δικηγόρος), Ρούσης
 Παναγιώτης Δημ. (αγρότης), Σαβέλας Σταύρος,
 Σακελλαρίου Γεώργιος, Σαμπατακάκης Κων-
 σταντίνος, Σεβίλας Χρήστος, Σενβαστιανέας ή
 Πιερής Γεώργιος Ιω., Σερεμέτης Βασίλειος
 Ηλ., Σερεμέτης Γεώργιος Ηλ., Σερεμέτης Νικό-
 λαος Πετρ., Σκάντζικας Αθανάσιος, Σκιαδάς

Θεόδωρος Βασ., Σόμαλης Γεώργιος Αναστ. Σού-
 μπασης Γεώργιος Αντ., Σταυρόπουλος Βασίλειος,
 Σταυρούλιας Σταύρος, Στεφανούρης Γεώργιος
 Ηλ., Σωτηρίου Ιωάννης Γ., Ταβουλάρης Αθα-
 νάσιος, Τριαντόπουλος Σταύρος, Τρουμπής
 Κωνσταντίνος, Τρουσίνης Αθανάσιος, Τσουμ-
 λέας Πέτρος Παναγ., Τσώνης Νικόλαος Δημ.,
 Φερέτος Ηλίας Γ., Φιλάρης Παναγιώτης, Φιλό-
 πουλος Περικλής Δημ., Φλέσσας Ιωάννης Γ.
 Φραγκέας Γεώργιος Πετρ., Φωτάκης Ηλίας
 Αλεξ., Φωτεινάκης Νικόλαος Αθαν., Χαραλα-
 μπάκης Νικόλαος, Χαρίτος Δημήτριος Παν.,
 Χριστακέας Ιωάννης Βασ., Ψαλτάκος Μιχαήλ
 Παν., Ψαλτάκος Παναγιώτης Μιχ., Ψαράς Νι-
 κόλαος Δημ., Ψευτέας Γεώργιος Φωτ. Ψυρο-
 γιάννης Ιωάννης.

Το κυνηγητό από τους Γερμανούς και τους
 ταγματασφαλίτες, οι λεπλασίες, οι συλλήψεις
 και εκτελέσεις δεν σταμάτησαν το χειμώνα.
 Συνεχίστηκαν μέχρι την αποχώρηση των κα-
 τακτητών.

Ο χειμώνας όμως αποτέλεσε την χειρότερη
 περίοδο της γερμανικής κατοχής και σε αυτόν
 συμπυκνώνονται όλη η φρίκη του πολέμου,
 το μεγαλείο της αντίστασης, ο πόνος και η
 θλίψη των εκατοντάδων οικογενειών που έχασαν τους ανθρώπους τους...

Πηγές

- Τάσου Αποστολόπουλου «Μεσσηνιακή Εκατόμβη 1941-1944»
- Χρήστου Νικ. Αντωνακάκη «Η εθνική αντίσταση του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ στον Ταΰγετο και τον Πάρνωνα»
- Νίκου Ι. Ζερβή «Η γερμανική κατοχή στη Μεσσηνία όπως καταγράφεται στις απόρρητες Ημερήσιες Αναφορές του Γερμανικού Στρατού Κατοχής»
- Νίκου Ι. Ζερβή «Κατοχή, αντίσταση, απελευθέρωση», τόμος Ε'
- Νίκου Καράμπελα «Μεσσηνιακό Βιογραφικό Λεξικό»
- Γρηγόρη Κριμά «Η εθνική αντίσταση στη Μεσσηνία και τους γύρω Νομούς»
- Χέρμαν Φραν Μάγερ «Από τη Βιέννη στα Καλάβρυτα»
- Αρχείο «Σημαία»
- Αρχείο «Τα Νέα – Θάρρος – Σημαία»
- "Ελεύθερη Μεσσηνία"

Περιεχόμενα

ΠΥΡΠΟΛΟΥΝ ΤΟΝ ΑΛΜΥΡΟ	6
ΟΙ ΤΑΓΜΑΤΑΣΦΑΛΙΤΕΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΑΜΑΤΑ	6
ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ ΣΤΗ ΝΕΔΟΥΣΑ	9
ΕΠΙΣΤΡΕΦΕΙ Ο ΠΕΡΡΩΤΗΣ.....	10
ΤΟ ΜΠΛΟΚΟ ΣΤΗΝ ΑΓΟΡΑ	12
Η ΠΡΩΤΗ ΜΑΧΗ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΦΛΩΡΟ.....	12
ΕΝΕΔΡΑ ΣΤΗΝ ΚΑΖΑΡΜΑ	14
ΟΙ ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ	14
Ο ΜΑΓΓΑΝΑΣ ΚΑΙ Η ΠΑΡΕΑ ΤΟΥ	16
Η ΦΡΙΚΗ ΤΩΝ ΕΚΤΕΛΕΣΕΩΝ	17
ΚΡΕΜΑΣΜΕΝΟΣ ΑΝΤΑΡΤΗΣ	17
ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ ΣΤΗ ΜΙΚΡΟΜΑΝΗ	18
ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΥΠΟ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟ ΕΛΕΓΧΟ	18
ΙΔΡΥΕΤΑΙ ΤΑΓΜΑ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ	19
ΔΕΥΤΕΡΗ ΕΝΕΔΡΑ ΣΤΟΝ ΑΓΙΟ ΦΛΩΡΟ.....	20
ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΡΙΠΟΛΗ	21
ΕΚΤΕΛΕΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΠΑΛΙΟΧΟΥΝΗ.....	23

